

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, КОМУНІКАЦІЙ ТА ПЕРЕКЛАДУ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Ліана БУДАНОВА
«_____» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР

ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ (ПЕРЕКЛАД
ВКЛЮЧНО), ПЕРША – АНГЛІЙСЬКА»

Тема: *ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ
ГУМОРИСТИЧНОГО ЕФЕКТУ В КІНОПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ ФІЛЬМУ
«ПОЛІЦЕЙСЬКА АКАДЕМІЯ»)*

Виконавець: студентка групи Мз-035-24-1-ФЛ КАТРЕНКО НАТАЛІЯ
СЕРГІЙВНА

Керівник: кандидат філософських наук, доцент кафедри політології, соціології
та філософії СКИБА ІВАН ПЕТРОВИЧ

Нормоконтролер: _____ (Кондратенко Юлія Вікторівна)

Київ 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	6
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1.....	14
ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ У ЛІНГВІСТИЦІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ..	14
1.1. Поняття «гумор» як об’єкт лінгвостилістичних досліджень	14
1.2. Лінгвостилістичні засоби відтворення комічного ефекту.....	19
1.3. Види кіноперекладу та їх роль у відтворенні комічного ефекту	23
РОЗДІЛ 2.....	27
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСОБІВ ВІДТВОРЕННЯ ГУМОРИСТИЧНОГО ЕФЕКТУ В КІНОПЕРЕКЛАДІ	27
2.1. Методи та прийоми аналізу гумористичних елементів у кіноперекладі.....	27
2.2. Основні стратегії перекладу гумору: лінгвістичний і стилістичний аспект	31
РОЗДІЛ 3.....	35
СПЕЦИФІКА ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ВІДТВОРЕННЯ ГУМОРИСТИЧНОГО ЕФЕКТУ В КІНОПЕРЕКЛАДІ	35
3.1. Фонетичні, граматичні, лексичні та стилістичні засоби відтворення гумористичного ефекту.....	35
3.2. Особливості відтворення засобів вираження гумору у кіноперекладі	39
3.3. Вплив перекладацьких рішень на комічний ефект для українського глядача.....	47
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ.....	67

ДЕРЖАВНЕ НЕКОМЕРЦІЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»

Факультет психології, комунікацій та перекладу
Кафедра англійської філології і перекладу
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Ліана БУДАНОВА
« _____ » _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи

Катренко Наталії Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові випускника в родовому відмінку)

1. Тема кваліфікаційної роботи: ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ГУМОРИСТИЧНОГО ЕФЕКТУ В КІНОПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ ФІЛЬМУ «ПОЛІЦЕЙСЬКА АКАДЕМІЯ»
затверджена наказом президента від «20» жовтня 2025 р. № 2292/ст.
2. Термін виконання роботи: з 01.10.2025 по 28.11.2025
3. Вихідні дані роботи: тексти діалогів фільму «Поліцейська академія» (1984) мовою оригіналу та в українському перекладі; наукові праці з теорії перекладу, аудіовізуального перекладу, лінгвостилістики та дослідження гумору.
4. Зміст роботи: теоретичні засади вивчення гумору та кіноперекладу; класифікація лінгвостилістичних засобів створення комічного ефекту; аналіз перекладацьких стратегій відтворення гумору в українському перекладі фільму «Поліцейська академія»; оцінка ефективності перекладацьких рішень.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: таблиці класифікації лінгвостилістичних засобів гумору; таблиці перекладацьких стратегій; приклади оригінальних та перекладених гумористичних реплік; діаграми кількісного аналізу результатів дослідження

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1	Підготувати та узгодити розширений план-конспект кваліфікаційної роботи.	до 20.10	
2	Підготувати чорновий варіант роботи	до 28.11	
3	Урахувати рекомендації наукового керівника, опрацювати та внести результати додаткових досліджень, що проводилися під час переддипломної практики, підготувати чистовий варіант роботи.	до 08.12	
4	Оформити чистовий варіант роботи та подати його науковому керівникові для підготовки відгуку та організації рецензування.	до 15.12	
5	Подати роботу до комісії з попереднього захисту кваліфікаційних робіт.	до 18.12	
6	Подати остаточний варіант роботи в оправі, а також повний пакет супровідних документів на випускову кафедру.	за тиждень до початку роботи ЕК	

7. Консультація з окремого(мих) розділу(ів):

Назва розділу	Консультант (посада, ПІБ)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв

8. Дата видачі завдання: «27» жовтня 2025 р.

Керівник кваліфікаційної роботи

_____

(П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання

_____

(П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота «Лінгвостилістичні засоби відтворення гумористичного ефекту в кіноперекладі (на матеріалі фільму «Поліцейська академія»)»: 78 с., 6 табл., 2 графіка, 82 літературних джерел.

Об'єкт дослідження: гумористичні елементи в американському кінематографі та процес їхнього відтворення в українському кіноперекладі.

Предмет дослідження: лінгвостилістичні засоби створення й відтворення гумористичного ефекту та перекладацькі стратегії, застосовані в українській версії фільму «Поліцейська академія» (1984).

Мета роботи: дослідити лінгвостилістичні засоби відтворення гумористичного ефекту в кіноперекладі та визначити ефективні перекладацькі стратегії на матеріалі українського перекладу фільму «Поліцейська академія» (1984).

Методи дослідження: порівняльно-зіставний, лінгвостилістичний, контекстуальний та кількісний аналіз.

Результати кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень з теорії та практики перекладу, у практиці аудіовізуального перекладу комедійних фільмів, а також у навчальному процесі підготовки перекладачів.

КІНОПЕРЕКЛАД, АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД, ГУМОР, ГУМОРИСТИЧНИЙ ЕФЕКТ, ЛІНГВОСТИЛИСТИЧНІ ЗАСОБИ, ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

авт. – автор

англ. – англійський

вип. – випуск

ВПЦ – видавничо-поліграфічний центр

див. – дивись

DOI – Digital Object Identifier (цифровий ідентифікатор об'єкта)

жарг. – жаргонне

ім. – імені

КНУ – Київський національний університет

КНЛУ – Київський національний лінгвістичний університет

ком. еф. – комічний ефект

КСР – культурно-специфічні реалії (Culturally Specific References)

ЛСЗ – лінгвостилістичні засоби

напр. – наприклад

НПУ – національний педагогічний університет

No. – Number (номер)

ОНУ – Одеський національний університет

P. – Page (сторінка у англомовних джерелах)

пер. – перекладач, переклад

ред. – редактор

Рис. – рисунок

розм. – розмовне

с. – сторінка

Серія – серія видання

США – Сполучені Штати Америки

СТ – стилістичні трансформації

т. – том

ТАБЛ. – таблиця

ТНУ – Таврійський національний університет

укл. – укладач

укр. – український

URL – Uniform Resource Locator (уніфікований покажчик ресурсу)

Vol. – Volume (том)

XX ст. – двадцяте століття

цит. за – цитовано за

ВСТУП

У сучасному глобалізованому світі аудіовізуальний переклад набуває дедалі більшого значення як засіб міжкультурної комунікації та культурного обміну. Кінематограф, зокрема комедійний жанр, є потужним інструментом не лише розваги, а й трансляції культурних цінностей, соціальних норм та комунікативних практик між різними мовними спільнотами. Водночас переклад гумору залишається однією з найскладніших перекладознавчих проблем, оскільки комічний ефект часто базується на культурно-специфічних елементах, мовній грі, стилістичних контрастах та прагматичних імплікатурах, які важко відтворити засобами іншої мови.

Особливої **актуальності** набуває дослідження лінгвостилістичних засобів відтворення гумористичного ефекту в кіноперекладі в контексті зростаючих вимог до якості локалізації іноземного контенту для української аудиторії. За останні роки український ринок аудіовізуальної продукції зазнав суттєвих трансформацій: збільшився обсяг дубльованого та субтитрованого контенту, підвищилися очікування глядачів щодо природності та культурної адекватності перекладу, з'явилася потреба у систематизації перекладацьких стратегій для відтворення різних типів гумору.

Складність перекладу комічних елементів у кіно зумовлена кількома чинниками. По-перше, гумор є мультимодальним феноменом, де вербальні засоби взаємодіють з візуальним рядом, інтонацією, мімікою, жестами та музичним супроводом, що вимагає від перекладача урахування не лише лінгвістичного, а й екстралінгвістичного контексту. По-друге, механізми створення комічного ефекту функціонують на різних мовних рівнях – від фонетичного (звукonasлідування, римунання) до стилістичного (іронія, пародія, контраст стилів), що потребує комплексного підходу до аналізу та відтворення гумору. По-третє, культурна зумовленість жартів, побудованих на алюзіях, реаліях, соціальних стереотипах, створює особливі виклики для міжкультурного перекладу, змушуючи перекладача балансувати між збереженням автентичності оригіналу та забезпеченням зрозумілості для цільової аудиторії.

Фільм «Поліцейська академія» (1984) є показовим **матеріалом** для **дослідження**, оскільки поєднує різноманітні типи гумору – від вербальних каламбурів і стилістичних контрастів до культурних алюзій і ситуативної комедії. Як класична американська комедія 1980-х років, стрічка містить численні культурно-специфічні елементи, жаргонізми, мовну гру та соціальні контексти, що вимагають творчої адаптації при перекладі українською мовою. Вибір саме цього фільму дозволяє проаналізувати широкий спектр перекладацьких стратегій та оцінити їхню ефективність у збереженні комічного ефекту для української аудиторії.

Незважаючи на зростаючу кількість наукових праць, присвячених аудіовізуальному перекладу та відтворенню гумору, питання систематизації лінгвостилістичних засобів створення комічного ефекту в кіноперекладі та розробки ефективних стратегій їх адаптації для української аудиторії потребує подальшого дослідження. Особливо актуальним є аналіз взаємодії різних мовних рівнів у створенні гумору, визначення оптимальних перекладацьких рішень залежно від типу комічного ефекту та виду кіноперекладу, а також емпірична перевірка ефективності застосованих стратегій.

Мета роботи – дослідити лінгвостилістичні засоби відтворення гумористичного ефекту в кіноперекладі та визначити ефективні перекладацькі стратегії на матеріалі українського перекладу фільму «Поліцейська академія» (1984).

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

1. систематизувати теоретичні підходи до вивчення гумору як об'єкта лінгвостилістичних досліджень та визначити основні типи гумору в кінематографі;
2. класифікувати лінгвостилістичні засоби створення комічного ефекту на фонетичному, лексичному, граматичному та стилістичному рівнях;
3. охарактеризувати види кіноперекладу (дубляж, субтитрування, закадрове озвучення) та визначити їхній вплив на можливості відтворення гумору;
4. описати методи та прийоми аналізу гумористичних елементів у кіноперекладі;
5. виявити основні стратегії перекладу гумору з урахуванням лінгвістичного і стилістичного аспектів;

6. проаналізувати специфіку використання фонетичних, граматичних, лексичних та стилістичних засобів відтворення гумористичного ефекту на матеріалі фільму «Поліцейська академія»;

7. дослідити особливості адаптації засобів вираження гумору в кіноперекладі українською мовою;

8. оцінити вплив перекладацьких рішень на комічний ефект для українського глядача та визначити найефективніші стратегії;

9. провести кількісний аналіз застосованих перекладацьких стратегій та визначити їхню ефективність у збереженні гумористичного ефекту.

Об'єктом дослідження є гумористичні елементи в американському кінематографі та процес їхнього відтворення в українському перекладі.

Предметом дослідження виступають лінгвостилістичні засоби створення та відтворення гумористичного ефекту, а також перекладацькі стратегії, застосовані в українській версії фільму «Поліцейська академія» (1984).

Для виконання поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження:

– порівняльно-зіставний аналіз – для виявлення відмінностей між оригінальним текстом та його перекладом і визначення типів перекладацьких трансформацій;

– лінгвостилістичний аналіз – для ідентифікації та класифікації засобів створення гумору на різних мовних рівнях;

– компонентний аналіз – для розкладання мовних одиниць на семантичні компоненти та виявлення механізмів комічного ефекту;

– контекстуальний аналіз – для вивчення ситуативної, культурної та соціальної зумовленості гумору;

– дискурсивний аналіз – для дослідження функцій гумористичних висловлювань у комунікативній стратегії персонажів;

– кількісний аналіз – для статистичного підтвердження ефективності застосованих перекладацьких стратегій;

– аудіовізуальний аналіз – для оцінки взаємодії вербальних та невербальних компонентів у створенні комічного ефекту;

– метод аналізу стилістичних трансформацій – для визначення змін емоційно-експресивного забарвлення висловлювань у перекладі.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше:

– здійснено комплексний аналіз лінгвостилістичних засобів відтворення гумористичного ефекту на всіх рівнях мовної системи (фонетичному, лексичному, граматичному, стилістичному) на матеріалі українського перекладу фільму «Поліцейська академія»;

– систематизовано перекладацькі стратегії відтворення різних типів гумору в кіноперекладі з урахуванням специфіки української культури та мовної картини світу; дістало подальший розвиток:

– теоретичне обґрунтування взаємозв'язку між типом гумористичного ефекту та оптимальною перекладацькою стратегією його відтворення;

– методологія кількісного аналізу ефективності перекладацьких стратегій у збереженні комічного ефекту;

удосконалено:

– класифікацію труднощів відтворення гумору в кіноперекладі з урахуванням мультимодальної природи аудіовізуального тексту;

– підходи до аналізу багат шарового гумору, що функціонує одночасно на кількох мовних рівнях.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їхнього використання у практиці аудіовізуального перекладу, зокрема при дубляжі та субтитруванні комедійних фільмів для української аудиторії. Результати дослідження можуть бути застосовані:

– перекладачами-практиками для вибору оптимальних стратегій відтворення різних типів гумору залежно від виду кіноперекладу та культурного контексту;

– у навчальному процесі підготовки перекладачів аудіовізуальної продукції, зокрема у викладанні дисциплін «Теорія і практика перекладу», «Аудіовізуальний переклад», «Лінгвістика тексту»;

– редакторами та локалізаторами кіноконенту для оцінки якості перекладу гумористичних елементів та розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності адаптації;

– дослідниками міжкультурної комунікації для вивчення механізмів адаптації культурно-специфічного коненту;

– у подальших наукових розвідках, присвячених проблемам перекладу гумору, стилістичним особливостям кінодіалогу та стратегіям локалізації аудіовізуального коненту.

Основні положення та результати дослідження можуть слугувати теоретичною базою для розробки методичних рекомендацій з перекладу комедійних фільмів, а також для створення навчальних посібників з аудіовізуального перекладу для студентів філологічних спеціальностей.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглядаються теоретичні основи вивчення гумору як об'єкта лінгвостилістичних досліджень, класифікуються лінгвостилістичні засоби відтворення комічного ефекту та характеризуються види кіноперекладу. Другий розділ присвячений теоретико-методологічним засадам дослідження, у ньому описуються методи аналізу гумористичних елементів та основні стратегії перекладу гумору. У третьому розділі здійснюється практичний аналіз специфіки лінгвостилістичних засобів, що задіяні у відтворенні гумористичного ефекту на матеріалі фільму «Поліцейська академія», досліджуються особливості адаптації засобів вираження гумору та оцінюється вплив перекладацьких рішень на комічний ефект для українського глядача.

Апробація результатів дослідження відбулась в межах ІХ Всеукраїнської студентської наукової конференції «Розвиток сучасної науки: актуальні питання теорії та практики», Київ, 21 листопада 2025 року, де було представлено наукові тези на тему: «Гумористичний ефект у кіноперекладі: мовні рішення на матеріалі фільму «поліцейська академія»» [81]. Також апробація результатів дослідження відбулася в межах ХІ Міжнародної науково-практичної конференції “Global trends in science and

education”, де були представлено наукові тези на тему: «Гумористичний ефект у кіноперекладі: мовні рішення на матеріалі фільму «поліцейська академія» [82].

РОЗДІЛ 1

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ У ЛІНГВІСТИЦІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1. Поняття «гумор» як об'єкт лінгвостилістичних досліджень

У сучасній лінгвістиці гумор розглядається як складне і багатогранне явище, що викликає зацікавлення вчених з різних галузей – від когнітивної лінгвістики та прагматики до стилістики, семантики й перекладознавства. Природа гумору залишається предметом активних наукових дискусій, оскільки він функціонує одночасно на кількох рівнях: як мовне явище, як когнітивний механізм, як соціокультурна практика та як комунікативна стратегія.

З огляду на його багатозначність, контекстуальну залежність та культурну варіативність, дослідники по-різному підходять до визначення сутності гумору, пропонуючи як універсальні теоретичні моделі, так і специфічні аналітичні підходи, що враховують особливості конкретних дискурсів та жанрів.

У загальному значенні гумор розуміється як форма комічного, що полягає у здатності помічати кумедне в життєвих явищах, ставлячись до нього поблажливо, доброзичливо, іноді з іронією. У філософсько-лінгвістичному аспекті гумор часто тлумачиться як результат когнітивного конфлікту, порушення очікувань або несподіваного зіткнення контекстів. Так, З. Фрейд у праці «Дотеп і його відношення до несвідомого» (1905) розглядав гумор як спосіб зняття психологічної напруги [29]. Пізніші дослідники, як-от Ю. Лотман, В. Москаленко, акцентували увагу на комунікативній природі гумору та його залежності від мовного та культурного контекстів.

З лінгвостилістичної точки зору гумор вивчається як засіб стилістичної виразності, що базується на мовній грі, багатозначності, інтертекстуальності, контекстуальній двозначності тощо. Основними мовними засобами створення гумору виступають [66]:

– каламбур – гра слів, заснована на омонімії або паронімії. Каламбур може виникати не лише на базі омонімії (однакова форма при різному значенні) та паронімії (схожі за звучанням слова), а й у результаті полісемії (множинності значень одного слова), фонетичної близькості, граматичної амбіграмності, або контекстуального зіставлення, що змінює сприйняття звичних лексем. Саме завдяки цим особливостям каламбури активно використовуються у медійному мовленні, рекламі, художніх текстах та, зокрема, в аудіовізуальних творах, де комізм досягається як на лексичному, так і на інтонаційному рівні [9];

– іронія – рівноправна форма комічного, нарівні із сатирою та гумором, визначальною рисою якої є глибока інтелектуальність, насмішквате ставлення до об'єкта зображення, яке ґрунтується на почутті переваги мовця над предметом мовлення [13, с. 14]; іронія є одним із ключових лексико-стилістичних засобів вираження комічного, оскільки дозволяє автору маніпулювати смислами і створювати контраст між тим, що сказано, і тим, що мається на увазі. Іронія, завдяки своїй семантичній гнучкості, дає змогу водночас критикувати і насміхатися, часто приховуючи емоційну оцінку за удавано нейтральною або навіть позитивною формою. Особливістю іронії є ефект когнітивного дисонансу, коли читач відчуває логічний збій між формою вислову та його справжнім змістом. Такий прийом часто використовується для висміювання суспільних норм, стереотипів, політичних реалій тощо [28, с. 86–91].

– гіпербола – стилістична фігура явного і навмисного перебільшення для посилення виразності та підкреслення сказаної думки [72], навмисне перебільшення для підкреслення комічного ефекту; Гіпербола часто використовується як засіб створення комічного ефекту в художньому тексті. Це допомагає розкрити багатство асоціативних відтінків поетичного мовлення, посилює та увиразнює його емоційне та оцінне забарвлення, а також вказує на домінантні ознаки авторського стилю. Гіперболи можуть бути як загальномовними, що перейшли у розряд інтенсивів завдяки підвищеній частотності їх використання, так і індивідуально-авторськими, які відображають специфіку стилю конкретного автора [23, с. 155–159].

– інверсія використовується для створення несподіваного ефекту або підкреслення певних елементів у висловлюванні, що сприяє комічності [18, с. 56].

Парадокс виявляється у висловлюваннях, які на перший погляд суперечливі, але при глибшому аналізі виявляють глибокий зміст, що викликає усмішку або сміх [12, с. 140–144].

Ситуативний контраст створюється через несподівану невідповідність між очікуваним і дійсним у ситуації, що динамізує почуття та емоційну напругу, підтримує увагу учасників комічної ситуації [14, с. 104–107].

Гротеск використовується для зображення персонажів або ситуацій у перебільшеній, часто абсурдній формі, що підкреслює їх комічні або сатиричні риси [1, с. 56–60].

Сарказм як форма іронії, при якій висловлене набуває протилежного значення, зазвичай із ціллю висміяти, принизити або передати презирство [71]. Сарказм спрямований на висміювання або критику, часто використовується для підкреслення недоліків персонажів або ситуацій, створюючи комічний ефект через гостроту висловлювань [28, с. 86–91].

У дослідженнях стилістики гумор також розглядається в контексті інтенції мовця та реакції адресата. Комічний ефект часто досягається завдяки порушенню норм – мовних, логічних або соціокультурних. Залежно від домінуючих засобів реалізації та прагматичної мети, гумор може бути доброзичливим, сатиричним, саркастичним або гротескним [17, с. 91–96].

У дослідженні гумору з когнітивно-прагматичної та соціокультурної перспективи особлива увага приділяється культурно зумовленому гумору, який залежить від норм, цінностей і досвіду певної спільноти. Водночас підкреслюється роль мовних засобів (лінгвістичних виборів) і контексту як ключових чинників розуміння гумористичного змісту. Ситуативні елементи та прагматичні імплікатури також сприяють створенню комічного ефекту. Візуальні форми гумору у цьому дослідженні не розглядаються [52].

Для дослідника-перекладача ключовим є саме вербальний гумор, адже він найчастіше постає як виклик у процесі перекладу, особливо в аудіовізуальних жанрах,

де важливо не лише зберегти комічний ефект, а й врахувати ритм, тривалість реплік, реакцію аудиторії та специфіку культури-реципієнта.

У такий спосіб, гумор є важливим об'єктом лінгвостилістичних досліджень, що вимагає комплексного підходу до його аналізу. Його інтерпретація залежить від мовної структури, контексту та культурних кодів, а отже, переклад гумору стає складним міжкультурним і стилістичним завданням.

Аудіовізуальні твори, зокрема фільми, є багатим джерелом гумористичного контенту, в якому поєднуються вербальні та невербальні засоби вираження. Гумор у фільмах виконує не лише розважальну функцію, а й служить засобом створення характерів, розкриття соціального контексту, критики стереотипів або посилення драматургії. Згідно з типами комічного ефекту та його реалізації, дослідники виокремлюють кілька основних видів гумору у фільмах, кожен із яких має специфічні лінгвістичні риси.

Одним із найпоширеніших проявів комічного в кіно можна вважати ситуативний гумор [75]. Він виникає завдяки несподіваному збігу обставин, нелогічності подій або неочікуваним реакціям персонажів. Такий гумор часто реалізується через візуальні засоби – монтаж, кадрування, акторську гру, міміку чи інтонацію, – проте може бути також підсилений вербальними компонентами. З лінгвістичної точки зору, комічність тут може будуватися на порушенні логіки висловлювань, абсурдних твердженнях або навмисному зміщенні очікуваних смислів.

Інший важливий тип – це вербальний гумор, який найчастіше досліджується в перекладознавстві. Його характерною рисою є те, що комічний ефект досягається за рахунок мовної форми: гри слів, омонімії, алюзій, культурно зумовлених референцій, іронії чи сарказму [25, с. 107–112]. Наприклад, у англomовному фільмі каламбур може базуватися на подібному звучанні слів або граматичних конструкціях, які складно передати іншою мовою без втрати жарту. Саме тому переклад вербального гумору потребує особливої креативності та гнучкості.

Часто у фільмах зустрічається і гумор, зумовлений специфікою культури – жартування, яке апелює до знання реалій певного суспільства, відомих особистостей, медіапродуктів або історичних подій [11]. Такий гумор створює комічний ефект лише

для тих глядачів, які знайомі з цим контекстом. Для перекладача він становить значну складність, адже потребує або локалізації (адаптації до культури реципієнта), або пояснення, що може вплинути на динаміку та ритм сцени.

Окремо варто згадати про іронію та сарказм, які широко використовуються в кінематографі. Іронія часто реалізується через контраст між очікуваним і фактичним змістом висловлювання, тоді як сарказм має більш агресивний, глузливий характер. Обидва види гумору передаються не лише мовними засобами, а й інтонацією, мімікою, паузами, тому при перекладі важливо не лише зберегти текстове значення, а й відтворити тональність, емоційне забарвлення, настрої репліки.

Ще одна форма – абсурдний і чорний гумор (гумор з домішкою цинізму, комічний ефект якого полягає в глузуваннях над смертю, насильством, хворобами, фізичними каліцтвами або іншими «похмурими», макабричними темами [74]), які часто ґрунтуються на порушенні логіки, загальноприйнятих норм моралі чи табуованих темах. Абсурдний гумор створюється завдяки нелогічним діалогам або несподіваним поворотам думки, тоді як чорний гумор часто висміює смерть, насильство, травми, що вимагає дуже обережного підходу при перекладі, аби не викликати негативних емоцій у глядача і водночас зберегти авторський задум [16, с. 180–190].

Окремої уваги потребує невербальний гумор – міміка, жести, фізичні дії, гротескові рухи [26, с. 20]. Хоча він зазвичай не потребує буквального перекладу, його супровідні репліки, які можуть підсилювати комічний ефект, мають бути ретельно адаптовані. Перекладач у таких випадках повинен дотримуватись синхронності між зображенням і текстом, аби не порушити ритм сцени.

Отже, гумор у фільмах представлений широким спектром проявів, які поєднують мовні, культурні та візуальні коди. Лінгвістичні характеристики кожного виду гумору визначають складність його відтворення в перекладі, що робить аналіз перекладацьких стратегій особливо важливим на практиці. У цьому контексті варто зупинитися на основних труднощах, з якими стикаються перекладачі при передачі гумористичних елементів в аудіовізуальних творах. Однією з найбільш очевидних перешкод є мовна гра, зокрема каламбури, омонімія, паронімія чи граматичні

зрушення, які рідко мають прямі відповідники в іншій мові. Такі жарти часто втрачають комічний ефект у дослівному перекладі [27, с. 146–150].

Ще одним серйозним викликом є культурно зумовлені алюзії та реалії. Жарти, побудовані на згадках про медійні явища, політиків чи відомі телешоу, можуть бути незрозумілими глядачеві з іншого культурного простору [24, с. 126–128]. Перекладач повинен обирати між збереженням оригіналу, адаптацією або, в деяких випадках, повною заміною об'єкта жарту.

Також варто зауважити, що крім вже зазначеного, переклад гумору вимагає дотримання технічних обмежень – синхронізації з візуальним рядом, відповідності хронометражу, природності у вимові (особливо в дубляжі). Жарт має «спрацювати» вчасно, тому перекладач мусить враховувати ритм сцени та реакцію глядача.

Не менш важливим є й передавання інтонації та емоційного забарвлення. Жарти, засновані на паузах, інтонаційних контрастах чи міміці, втрачають ефективність без відповідного перекладацького опрацювання. Перекладач повинен не просто перекладати текст, а відчувати сцену, ритм, акторську гру.

Значну складність становить і багатошаровість гумору – випадки, коли один і той самий жарт містить кілька смислових рівнів (лінгвістичний, культурний, соціальний тощо) [8, с. 181–185]. Успішний переклад потребує глибокого розуміння всіх рівнів і вибору стратегії, яка дозволить зберегти основний комічний ефект.

У такий спосіб переклад гумору в аудіовізуальних творах – це не просто передача значення, а складний процес інтерпретації, адаптації та творчого переосмислення. Успішний перекладач повинен володіти високим рівнем мовної компетенції, глибоким розумінням обох культур і неабияким почуттям гумору.

1.2. Лінгвостилістичні засоби відтворення комічного ефекту

Комічний ефект у кіноперекладі створюється за допомогою комплексу лінгвостилістичних засобів, які функціонують на різних мовних рівнях. Лінгвостилістичні засоби виступають ключовим механізмом створення

гумористичного ефекту, оскільки саме через добір і комбінування мовних одиниць формується комічне змістове наповнення висловлювання. Гумор виникає завдяки стилістичному маркуванню та експресивності мовлення, що досягається використанням аналогій, каламбурів, запозичень, іронії, перебільшення та порушень звичних мовних норм. Такі прийоми забезпечують образність і семантичну багатозначність вислову, де зіставлення несумісних елементів або відхилення від звичного мовного стандарту створює ефект інконгруентності, який сприймається реципієнтом як комічний [56, с. 110–117].

Для даного дослідження обрано комедійний фільм «Поліцейська академія» (англ. *Police Academy*), знятий у 1984 році режисером Г'ю Вілсоном, який є класикою американського кіногумору [70].

Фільм «Поліцейська академія» (1984) – класична комедія, яка поєднує словесний гумор, візуальні геги та сатиру на суспільні явища. Фільм здобув широку популярність і став основою для створення ще шести продовжень, а також анімаційного серіалу та входить до рейтингу найкращих голлівудських комедій 80-х років [73].

Стрічка розповідає історію групи ексцентричних новобранців, які вступають до поліцейської академії після того, як мер міста скасовує суворі вимоги до кандидатів [77]. Успіх «Поліцейської академії» значною мірою зумовлений різноманітністю засобів створення комічного ефекту, які проявляються на різних мовних рівнях – від фонетичного до стилістичного.

На фонетичному рівні комічний ефект досягається через звуконаслідування, римування, алітерацію та асонанс [5]. Наприклад, у фільмі «Поліцейська академія» персонаж Джонс імітує поліцейську сирену та звуки пострілів, що створює фізичний гумор [63]. Перекладач у таких випадках застосовує стратегію компенсації ефекту, оскільки звуконаслідувальні елементи часто є універсальними й не потребують буквального перекладу, проте їхня функція має бути збережена через контекстуальні маркери або коментарі персонажів.

На лексичному рівні гумор створюється через каламбури, багатозначність, жаргонізми, неологізми та евфемізми. Багато каламбурів, ідіом чи фонетичних ігор не

мають прямих відповідників у мові перекладу [46]. Особливо проблематичними є випадки омонімії та полісемії, коли одне слово має декілька значень, які одночасно актуалізуються в жарті. Репліка «*He's got a screw loose*» [64] буквально означає, що у когось «відкрутилася гайка», але насправді є ідіоматичним висловом зі значенням «він трохи божевільний». В українському перекладі така фраза має передаватися за допомогою функціонального еквівалента, наприклад: «*У нього не всі вдома*» [63], оскільки дослівний переклад знищує гумористичний ефект і спотворює зміст.

На граматичному рівні комізм виникає через навмисні порушення норм, використання незвичних синтаксичних конструкцій, тавтології або граматичних анахронізмів [65]. Використання поліцейського сленгу або молодіжного аргю додає комічного контексту, а іноді й соціального підтексту. Репліка «*Freeze, dirtbag!*» звучить грубо й комічно водночас. Її український еквівалент може бути: «Стояти, покидьку!» або ж стилізовано-жартівливо: «Замри, смердючка!» – залежно від перекладацької стратегії.

Стилістичний рівень є найбагатшим джерелом комічного, оскільки тут діють такі засоби, як іронія, сарказм, гіпербола, літота, контраст стилів, пародія та алюзії. Стилістичні засоби є важливим інструментом вираження гумору в кіномистецтві, оскільки саме завдяки їм створюється інтонаційна, ритмічна та емоційна структура висловлювань персонажів. Контраст між офіційним і розмовним стилем мовлення є одним із найпоширеніших прийомів. Офіцери поліцейської академії часто вживають пафосні або формалізовані висловлювання, що різко контрастують із неформальними або іронічними відповідями кадетів. Такий контраст створює комічний ефект, особливо тоді, коли один зі співрозмовників зриває офіційну атмосферу жартом або недоречним зауваженням.

Важливу роль відіграє також гіпербола (перебільшення), що використовується для карикатуризації дійсності. Командант Лассард схильний до пафосних заяв: «*We are not merely training cadets. We are forging the future of civilization!*» [64]. Переклад цього вислову як «*Ми не просто навчаємо курсантів. Ми куємо майбутнє цивілізації!*» [63] дозволяє зберегти і стилістичне забарвлення, і комічну гіперболу. У цьому

випадку гумор базується не на прямому жарті, а на надмірності тону, що викликає іронічну реакцію глядача.

Особливу складність становить гумор, заснований на соціокультурному контексті. У фільмі можуть бути використані алюзії на специфічні явища американської попкультури 1980-х років, політичні події, бренди чи телешоу, які абсолютно незнайомі українському глядачеві. У таких випадках гумор або локалізують (тобто адаптують до українських реалій), або втрачають, якщо адаптація виглядає неприродною або змінює зміст. Коли офіцер Гарріс у розмові згадує, що хтось «*thinks he's Johnny Carson*», він має на увазі популярного телеведучого вечірнього шоу *The Tonight Show*, який у 1980-х роках був іконою американського телебачення. Ім'я Джонні Карсон практично невідоме широкій українській аудиторії, тому жарт втрачає свій гумористичний потенціал.

Стилістична пародія – імітація або свідоме спотворення шаблонних фраз – також є потужним засобом створення комічного. Репліка «*You have the right to remain silent. Anything you say can and will be used against you... in the court of public opinion!*» [64] грає на очікуваннях глядача, який звик до класичного варіанту правового попередження. Завершення фрази несподіваним додатком «*у суді громадської думки*» [63] порушує шаблон і викликає сміх.

Риторичні фігури – анафора, градація, повтори – посилюють емоційне напруження і часто завершуються несподіваним комічним поворотом. Наприклад: «*No running, no shouting, no laughing, no... fun!*» [63] Цей перелік заборон, що набуває дедалі більшого ступеня абсурдності, у перекладі можна передати як «*Ніякого бігу, ніяких вигуків, ніяких веселощів, ніякого... задоволення!*» [63]. Тут важливо зберегти ритм і риторичну форму оригіналу, адже саме вона є носієм комічного ефекту.

Також проблемним є гумор, що ґрунтується на характері персонажів. У «Поліцейській академії» комічність часто виникає з повторюваних стилістичних маркерів: мовної манери, інтонацій, слів-паразитів, а також комунікативної неадекватності персонажів. Збереження таких характеристик вимагає не лише лінгвістичної винахідливості, а й глибокого розуміння драматургії сцени та психології образу.

Ще одна проблема – багат шаровість гумору, тобто ситуації, коли одна репліка містить кілька комічних рівнів: лексичний жарт, алюзію та інтонаційний контраст. У перекладі часто можливо передати лише один з них, і перекладач мусить обирати, який аспект зберегти, а який – пожертвувати [39]. Репліка коменданта Лассарда: «*We're going to turn these delinquents into the pride of the force... somehow*» поєднує лексичний жарт (помпезна фраза «*pride of the force*» на тлі некомпетентності кадетів), алюзію на формальний стиль мотиваційних промов і інтонаційний контраст: слово «*somehow*» вимовляється з паузою та сумнівом, що підриває попередню урочистість. У перекладі «Ми зробимо з них гордість поліції... ну, якось» можливо передати лише частину цих елементів.

У такий спосіб, лінгвостилістичні засоби відтворення комічного ефекту функціонують на всіх рівнях мовної системи та потребують від перекладача глибокого розуміння механізмів гумору, культурного контексту та здатності до творчої адаптації. Успішне відтворення цих засобів залежить не лише від мовної компетентності перекладача, а й від його здатності аналізувати функції гумору в конкретному контексті та знаходити оптимальні рішення для цільової аудиторії.

1.3. Види кіноперекладу та їх роль у відтворенні комічного ефекту

Кінопереклад є специфічним видом перекладацької діяльності, що поєднує вербальні та невербальні елементи комунікації. На відміну від літературного перекладу, кінопереклад відбувається в межах мультимодального простору – текст, звук і зображення утворюють єдине комунікативне ціле, що істотно впливає на стратегії перекладача та ускладнює процес адаптації гумористичного контенту.

Основними видами кіноперекладу є дубляж, субтитрування, закадрове озвучення (*voice-over*) та синхронний переклад [20, с. 237]. Кожен із цих видів має специфічні технічні обмеження, що безпосередньо впливають на можливості передачі гумористичного ефекту.

Дубляж передбачає повну заміну оригінальної звукової доріжки на переклад, що синхронізується з артикуляцією персонажів на екрані. Одним із головних викликів є

обмеження формату перекладу – у дубляжі додатковою проблемою стає необхідність синхронізації перекладу з артикуляцією персонажів, а також відповідність інтонації, паузам і темпу мовлення [58]. Це створює додаткові обмеження для перекладача гумору: жарт має не лише відтворювати комічний ефект, а й відповідати візуальному ряду за тривалістю та губною синхронізацією.

У контексті передачі комічного ефекту дубляж надає найбільше можливостей для творчої адаптації, оскільки дозволяє змінювати інтонацію, темп мовлення, додавати емоційне забарвлення [79]. Актори дубляжу можуть підсилити комічний ефект через голосові характеристики, що особливо важливо для персонажів із специфічною манерою мовлення. Водночас дубляж вимагає значних фінансових ресурсів і часу, тому не завжди є доступним варіантом, особливо для менш комерційних проєктів.

Субтитрування є найпоширенішим видом кіноперекладу через свою економічність та швидкість виконання. У субтитрах перекладач змушений дотримуватися жорсткого ліміту символів, що унеможлиблює розлогі пояснення або передачу багатозначного жарту в повному обсязі [58]. Стандартні технічні обмеження – зазвичай 35-40 символів на рядок і максимум два рядки на екрані одночасно – змушують перекладача максимально стискати текст, часто жертвуючи нюансами гумору.

Субтитри не передають інтонацію, паузи та емоційне забарвлення мовлення, що є критичним для багатьох типів гумору, особливо іронії та сарказму. Глядач сприймає субтитри як додатковий канал інформації, що вимагає зорової уваги й відволікає від візуального ряду. Водночас субтитри дозволяють зберегти оригінальну звукову доріжку, що дає змогу сприймати автентичну інтонацію та емоції акторів – це може бути перевагою для глядачів, які розуміють мову оригіналу частково [76].

При відтворенні гумору в субтитрах часто доводиться спрощувати або адаптувати жарти. Каламбури, засновані на омонімії чи звучанні слів, часто втрачаються повністю, оскільки їхнє пояснення займає забагато місця. Перекладачі змушені використовувати компенсацію – замінювати непередаваний жарт іншим

комічним елементом, який працює в цільовій мові та вписується в технічні обмеження формату [36].

Закадрове озвучення (voice-over) є традиційною формою аудіовізуального перекладу в країнах Східної Європи, особливо в Польщі, де цей формат широко використовується у телевізійних програмах і документалістиці [42]. В Україні також застосовується техніка закадрового перекладу, зокрема для телевізійного та документального контенту, хоча останніми роками зростає частка дубляжу й субтитрування у кінопродукції [80].

Цей метод передбачає накладання перекладу поверх приглушеної оригінальної звукової доріжки. Voice-over надає більше свободи перекладачеві порівняно з субтитрами, оскільки дозволяє використовувати природне мовлення без суворих обмежень за символами. Водночас цей вид перекладу поступається дубляжу у можливостях відтворення емоційності та інтонації, оскільки зазвичай один чи два актори озвучують усіх персонажів.

Для передачі гумору voice-over є компромісним варіантом: перекладач може зберегти більше лексичних деталей, ніж у субтитрах, але втрачає можливість повноцінно відтворити інтонаційну гру, характерну для комедійних сцен [43]. Особливо це стосується жартів, що побудовані на контрасті голосів різних персонажів або на специфічних вокальних характеристиках.

Синхронний переклад у кіноіндустрії застосовується доволі рідко. Зазвичай його використовують у спеціальних випадках – наприклад, під час показів на кінофестивалях, архівних переглядів або прямих трансляцій, коли створення повноцінного дубляжу чи субтитрів є технічно неможливим [78]. Такий формат передбачає одночасне відтворення перекладу разом з оригінальним звуком, що значно обмежує можливості для творчої адаптації, зокрема передачі гумористичних елементів.

Вибір виду кіноперекладу безпосередньо впливає на стратегії відтворення комічного ефекту. У дубляжі перекладач має максимальні можливості для креативної адаптації, але стикається з технічними обмеженнями синхронізації.

У субтитруванні головним викликом є дефіцит простору, що вимагає максимальної компресії без втрати змісту. Voice-over займає проміжне становище, пропонуючи більше свободи, ніж субтитри, але менше виразності, ніж дубляж.

Вартий уваги також фактор очікувань аудиторії. Те, що викликає сміх у носіїв мови оригіналу, може не мати аналогічного ефекту у глядачів з іншої культури, навіть за дотримання формальної точності [4, с. 62-65].

Отже, різні види кіноперекладу по-різному дозволяють враховувати ці культурні відмінності: дубляж надає найбільше можливостей для локалізації гумору, тоді як субтитри часто змушують перекладача обирати між точністю та комічним ефектом. У такий спосіб, види кіноперекладу визначають технічні та творчі межі для відтворення комічного ефекту. Успішний переклад гумору в кіно залежить не лише від майстерності перекладача, а й від обраного формату, який або розширює, або обмежує можливості адаптації.

Розуміння специфіки кожного виду кіноперекладу є необхідною умовою для прийняття оптимальних перекладацьких рішень, спрямованих на збереження гумористичного потенціалу оригіналу для цільової аудиторії.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСОБІВ ВІДТВОРЕННЯ ГУМОРИСТИЧНОГО ЕФЕКТУ В КІНОПЕРЕКЛАДІ

2.1. Методи та прийоми аналізу гумористичних елементів у кіноперекладі

Дослідження засобів відтворення гумористичного ефекту в кіноперекладі потребує комплексного підходу, що поєднує лінгвістичні, культурологічні та аудіовізуальні методи аналізу. Гумор у кінематографі є мультимодальним феноменом, де вербальні засоби взаємодіють з візуальним рядом, музичним супроводом, інтонацією та жестами акторів. Тому методологія дослідження має враховувати не лише лінгвістичні особливості гумористичних висловлювань, а й їхню функцію в загальній структурі кінотексту.

Можна вважати, що основним методом дослідження є порівняльно-зіставний аналіз, який дозволяє виявити відмінності між оригінальним текстом та його перекладом [45]. Цей метод передбачає паралельне вивчення реплік у вихідній та цільовій мовах з метою визначення того, наскільки точно та ефективно передано комічний ефект. У контексті перекладу гумору особливо корисним стає порівняльний аналіз оригінального тексту й його версії українською, оскільки він дозволяє виявити типи перекладацьких трансформацій – зокрема вилучення, заміну, додавання чи компенсацію гумористичного елемента. Завдяки такому аналізу можна оцінити, наскільки ефективно в перекладі збережено комічний ефект, а також простежити, які мовні засоби використовувалися в оригіналі та в українській версії, щоб викликати у глядача аналогічну реакцію. У межах порівняльно-зіставного методу застосовується покадровий аналіз сцен, що дає змогу врахувати синхронізацію тексту з візуальним рядом та визначити, які елементи гумору залежать від контексту зображення [10].

Лінгвостилістичний аналіз є другим за важливістю методом, який дозволяє виявити та класифікувати засоби створення гумору на різних мовних рівнях [21]. Цей

метод включає ідентифікацію фонетичних, лексичних, граматичних і стилістичних засобів, що використовуються в оригіналі для створення комічного ефекту, а також аналіз їхніх відповідників у перекладі. Лінгвостилістичний підхід дозволяє систематизувати типи гумору – каламбури, іронію, сарказм, гіперболу, пародію – та визначити, які з них найважче піддаються перекладу.

Для аналізу каламбурів застосовується компонентний аналіз, що передбачає розкладання слова або фрази на семантичні компоненти для виявлення джерела гумористичного ефекту. Наприклад, репліка «*He's got a screw loose*» [64], аналізується з точки зору буквального значення («*відкрутилася гайка*») та переносного («*божевільний*») [63], що дозволяє зрозуміти механізм гумору та обрати адекватний еквівалент в українській мові.

Контекстуальний аналіз є невід'ємною частиною методології, оскільки гумор завжди контекстно зумовлений. Цей метод передбачає вивчення ситуації, в якій виникає жарт, характеристик персонажів, їхніх стосунків, а також культурного та історичного контексту. Без розуміння контексту неможливо адекватно оцінити, чи зберігає переклад комічний ефект [35]. Наприклад, алюзія на Джонні Карсона втрачає сенс для української аудиторії через відсутність культурного знання про цього телеведучого.

Наступним етапом є дискурсивний аналіз, який розглядає гумор як частину комунікативної стратегії персонажів. Цей підхід зосереджується на тому, як жарт функціонує у діалозі, які комунікативні інтенції реалізуються – наприклад, встановлення солідарності, вираження самоіронії, критики чи зняття напруги. Гумористичні висловлювання розглядаються не лише як засіб комічного ефекту, а як інструмент впливу на міжособистісну взаємодію. Їхній сенс часто неявний і передається через підтекст, інтонацію чи контекст ситуації, що вимагає інтерпретації з боку адресата [60]. Такий підхід дозволяє виявити приховані інтенції мовця та зрозуміти, як іронія чи сарказм функціонують у спілкуванні й наскільки вони зберігаються під час перекладу.

Кількісний аналіз використовується для об'єктивної оцінки перекладацьких стратегій, застосованих під час передачі гумору. Цей метод передбачає статистичне

зіставлення оригінальних і перекладених фрагментів із визначенням частоти використання конкретних стратегій – таких як збереження, часткова модифікація або повна заміна комічного ефекту. Зібрані дані узагальнюються у вигляді таблиць і графіків, що дозволяє простежити закономірності у виборі перекладацьких рішень та оцінити їхню ефективність [40, С. 80-84]. Такий підхід є поширеним у корпусних дослідженнях перекладу гумору, де поєднуються кількісні та якісні методи аналізу.

Для наочності варто узагальнити (ДОДАТОК В). Як видно з таблиці, методологія аналізу гумористичних елементів у кіноперекладі поєднує лінгвістичні, прагматичні та культурологічні підходи, що забезпечує всебічне розуміння процесу передачі комічного ефекту й дозволяє оцінити адекватність перекладацьких рішень.

Аудіовізуальний аналіз зосереджується на вивченні гумору в межах мультимодальної структури кінотексту, де комічний ефект створюється через взаємодію вербальних, візуальних, звукових і кінетичних компонентів. Візуальні елементи – міміка, жести, монтаж, інтонація, музика – часто відіграють вирішальну роль у формуванні комічності, тоді як вербальний рівень може бути лише доповненням [49, С. 118-122]. Перекладачеві важливо враховувати цей баланс, аби уникнути надмірних трансформацій у тих випадках, коли гумористичний ефект уже підтримується невербальними засобами. Такий підхід дозволяє оцінити, наскільки гумор є залежним від конкретної модальності й як різні канали інформації взаємодіють у перекладі.

Метод інтерв'ювання та опитування застосовується для збору емпіричних даних про сприйняття гумору цільовою аудиторією. Глядачам пропонують оцінити, наскільки смішним або зрозумілим для них є переклад, чи вдалося зберегти комічний ефект і чи не виникає культурна дистанція між оригіналом і перекладом. Такий підхід дає змогу перевірити, наскільки теоретичні висновки узгоджуються з реальним сприйняттям аудиторії та оцінити ефективність перекладацьких стратегій. Опитування можуть проводитись як у формі анкетування, так і через інтерв'ю, у яких учасники пояснюють, які саме елементи гумору спрацювали або були втрачені під час перегляду перекладеної версії.

Аналіз гумористичних елементів передбачає виокремлення одиниць дослідження – окремих реплік, діалогічних фрагментів або сцен, що містять комічний ефект [51]. Кожна одиниця аналізується за кількома параметрами: тип гумору (мовна гра, культурна алюзія, ситуаційний гумор тощо), мовні засоби створення комічності, застосована перекладацька стратегія та ступінь збереження ефекту [41, с. 25-31]. Отримані результати систематизуються у вигляді таблиць, де для кожного прикладу зазначаються оригінальна репліка, переклад, тип гумору та використана стратегія. Такий підхід дозволяє виявити закономірності перекладу комічних елементів і кількісно підтвердити спостереження.

Ще одним прийомом у дослідженні перекладу гумору є аналіз стилістичних трансформацій, який дає змогу визначити, як змінюється емоційно-експресивне забарвлення висловлювання під час перекладу. Такі зміни часто виникають через прагнення перекладача адаптувати гумор до культурних або комунікативних особливостей цільової аудиторії [31, с. 114–116]. Наприклад, іронічний вислів може бути перетворений на прямий жарт або нейтральне твердження, якщо іронія в оригіналі ґрунтується на культурно-специфічних натяках, що є незрозумілими цільовому читачеві [54, с. 112–114].

Аналіз стилістичних зрушень також показує, що сарказм часто пом'якшується або трансформується в легку іронію, щоб уникнути надмірної різкості чи негативної оцінки, яка може бути сприйнята як невідповідна культурним нормам перекладу. У свою чергу, гіпербола або гротеск в оригіналі можуть зменшуватися до більш нейтрального вислову для забезпечення природності мовлення [31, с. 114–116]. Такі трансформації не лише впливають на стиль, а й на прагматичний ефект висловлювання, змінюючи сприйняття комічного елементу аудиторією. Такі зміни можуть бути як виправданими (через культурні відмінності), так і проблематичними (якщо вони спотворюють характер персонажа або тон сцени).

У такий спосіб, методологія дослідження гумористичних елементів у кіноперекладі є комплексною та міждисциплінарною. Вона поєднує лінгвістичні методи (порівняльно-зіставний, лінгвостилістичний, компонентний, дискурсивний аналіз) з культурологічними та аудіовізуальними підходами, а також використовує

кількісні методи для статистичної валідації результатів. Застосування цих методів та прийомів дозволяє всебічно проаналізувати процес відтворення гумору в кіноперекладі, виявити найефективніші перекладацькі та сформулювати рекомендації для практики кіноперекладу.

2.2. Основні стратегії перекладу гумору: лінгвістичний і стилістичний аспект

Переклад гумору є одним із найбільш складних завдань для перекладача, оскільки він вимагає не лише глибокого знання мов і культур, а й вміння передати комічний ефект, який часто базується на грі слів, культурних алюзіях, стилістичних прийомах, інтонаційних контрастах та контекстуальних нюансах.

Ця складність посилюється тим, що гумор є культурно-специфічним явищем: те, що викликає сміх в одній культурі, може виявитися незрозумілим або навіть образливим в іншій [62]. Крім того, перекладач має враховувати жанрові особливості тексту, характери персонажів, тональність дискурсу та очікування цільової аудиторії. У цьому підрозділі буде розглянуто основні стратегії, що використовуються при перекладі гумористичних елементів, з урахуванням лінгвістичних, стилістичних та прагматичних аспектів.

Зважаючи на складність гумору як перекладознавчої категорії та його функціонування на різних рівнях мовної системи (фонетичному, лексичному, граматичному, стилістичному), постає необхідність у систематизації підходів до його передачі в іншомовному тексті.

Переклад гумору не може обмежуватися буквальним відтворенням форми оригіналу – натомість він передбачає пошук функціональних еквівалентів, адаптацію культурних реалій та творче переосмислення комічних механізмів [48, С. 79–81].

Отже, розглянемо лінгвістичні стратегії, які дозволяють перекладачеві зберігати або відтворювати комічний ефект, не втрачаючи при цьому змістової і стилістичної цілісності, а також комунікативної функції гумору в цільовому тексті. До

лінгвістичних стратегій перекладу гумору належать ті, що безпосередньо пов'язані з мовною структурою тексту: лексикою, граматику, фонетикою, а також із семантичною та прагматичною організацією висловлювань. Однією з найпоширеніших перекладацьких проблем є гра слів, що виникає внаслідок омонімії, полісемії або фонетичної подібності. Саме ці типи двозначностей викликають комічний ефект, який надзвичайно складно зберегти в перекладі. Як зазначає Чанчітто, такі випадки вимагають від перекладача вирішення дилеми: зберігати буквальний зміст чи жертвувати ним заради гумору та щоб створити емоційний вплив на читача [37].

Фільм «Поліцейська академія» (1984) є яскравим прикладом комедії, гумор якої базується на грі слів, візуальних гехах, культурних алюзіях, мовних порушеннях і специфіці характерів. Переклад такого матеріалу вимагає від перекладача не лише мовної вправності, а й культурної обізнаності та креативності.

У стрічці часто зустрічається гра слів, яка зумовлена омонімією, сленгом, двозначністю чи фонетичною схожістю. Наприклад, сцени з Джонсом, який імітує різні звуки, не потребують вербального перекладу, однак вимагають адаптації контексту або реакцій інших персонажів у субтитрах чи дубляжі.

Можна виділити такі основні лінгвістичні стратегії перекладу гумору [37]:

Дослівний переклад, коли мовна гра або гумористичний ефект можуть бути збережені в мові перекладу. Це можливо при наявності морфологічних чи фонетичних відповідників, як, наприклад, у грі слів «*converted but not convinced*».

Адаптація, яка полягає у створенні нового жарту або каламбуру в мові перекладу. Такий підхід передбачає семантичну віддаленість від оригіналу, але націлений на збереження ефекту сміху (наприклад, «*ego sodo*» як адаптація до гри слів з «*hard-boiled ego*»).

Наприклад, у сценах з фільму «Поліцейська академія» (1984), де персонажі використовують американські жаргонізми чи сленг (наприклад, «*dork*», «*wuss*»), перекладач обирає українські відповідники, що передають соціальний і емоційний підтекст, як-от «дурбецало», «слабак», «гальмо».

Описовий переклад, за якого комічний зміст пояснюється, особливо коли йдеться про культурно специфічні реалії (CSRs), проте такий підхід часто втрачає дотепність і легкість оригіналу [59, С. 98–104]. У фільмі «Поліцейська академія» (1984) гумор, що втрачений через неможливість зберегти гру слів (наприклад, у фразі «What are you, Mahoney? A comedian?» є підтекст: з одного боку, персонаж висловлює невдоволення, з іншого – іронізує над поведінкою Махоуні, ніби він не серйозний, а клоун. У перекладі таку репліку не завжди можна передати буквально, зберігаючи і гру слів, і тон.), це може бути відновлено у подальших репліках персонажів за допомогою додаткових жартівливих інтонацій або лексичних вставок.

Пропуск або нейтралізація, коли передати гумор мовними засобами цільової мови неможливо, і перекладач свідомо жертвує жартом задля збереження загальної стилістичної цілісності тексту [38]. У такий спосіб, вибір стратегії залежить від типу гри слів, культурного контексту та очікувань цільової аудиторії.

На нашу думку, у процесі дослідження перекладу гумору особливу увагу варто приділити стилістичним чинникам, які можуть безпосередньо впливати на комічний ефект у тексті. Гумористичні елементи часто базуються не лише на лексико-семантичних особливостях, але й на ритміці мовлення, інтонаційних вкрапленнях, використанні іронії, сарказму, пародії, а також на низькому або розмовному стилі. Саме ці стилістичні маркери створюють атмосферу тексту та визначають його жанрову специфіку.

Можна виокремити кілька ключових стратегій, які можуть застосовуватися перекладачем для збереження стилістичної структури гумору:

Переклад має відповідати стилістичному рівню оригіналу – як у плані формальності/неформальності, так і в доборі лексики. Зміщення реєстру може суттєво змінити характер гумору або зруйнувати авторський стиль. Так формується стратегія збереження стилістичного реєстру [2, С. 92–97].

У випадках, коли буквальный переклад не дозволяє зберегти комічний ефект, доцільним є використання адаптації – створення локального аналога жарту, зрозумілого для цільової аудиторії. В цьому випадку проглядається стратегія імітації мовної гри [19]. Наприклад, у фільмі «Поліцейська академія» перекладач намагається

зберегти стиль персонажів, зокрема, грубувату мову командира Гарріса або зухвалі репліки Махоуні, використовуючи відповідні стилістично знижені вирази українською.

Наступна стратегія – компенсація гумору [15]. Якщо гумористичний елемент втрачається у певному фрагменті через лінгвістичну або культурну неперекладність, його можливо компенсувати в іншому місці тексту, зберігаючи загальний баланс комічного навантаження.

І звісно важливим є збереження авторського стилю [6, С. 87–99]. У випадках, коли гумор є елементом індивідуального стилю автора або служить для створення характеру персонажа, перекладач має зберігати стилістичні особливості тексту: використання повторів, мовних кліше, сарказму тощо. Особливо це актуально в художніх творах та діалогічних формах.

Отже, стилістичні стратегії у перекладі гумору мають не лише функціональне, але й естетичне значення, адже вони безпосередньо впливають на сприйняття тексту цільовою аудиторією.

У такий спосіб, ефективний переклад гумору потребує гнучкого поєднання лінгвістичних та стилістичних підходів. Перекладач повинен не лише передати зміст, а й відтворити комунікативний намір автора – розсмішити, здивувати або іронізувати – з урахуванням очікувань цільової аудиторії.

РОЗДІЛ 3

СПЕЦИФІКА ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ВІДТВОРЕННЯ ГУМОРИСТИЧНОГО ЕФЕКТУ В КІНОПЕРЕКЛАДІ

3.1. Фонетичні, граматичні, лексичні та стилістичні засоби відтворення гумористичного ефекту

Гумористичний ефект у кіноперекладі створюється за допомогою комплексної взаємодії фонетичних, граматичних, лексичних та стилістичних засобів, які функціонують на різних рівнях мовної системи. Кожен із цих рівнів має власну специфіку та створює унікальні виклики для перекладача, оскільки механізми гумору в різних мовах можуть істотно відрізнятися.

Особливо складним для відтворення є фонетичний рівень, оскільки він ґрунтується на специфічних звукових характеристиках мови оригіналу. Фонетичний рівень створення гумору базується на звуковій стороні мовлення: римах, алітерації, асонансі, звуконаслідуванні, інтонації та акцентах. У фільмі «Поліцейська академія» персонаж Джонс імітує поліцейську сирену, звуки пострілів тощо, що створює фізичний гумор [64]. Такі звуконаслідувальні елементи часто є універсальними й не потребують буквального перекладу, проте їхня функція має бути збережена через контекстуальні маркери або коментарі персонажі [63].

Ще одним фонетичним засобом є навмисне спотворення вимови або акцент, що використовується для створення комічного образу персонажа [34]. Наприклад, іноземний акцент або діалектні особливості можуть бути джерелом гумору. При перекладі таких елементів перекладач стикається з дилемою: чи зберігати акцент, адаптуючи його до реалій цільової мови, чи нейтралізувати його, втрачаючи частину комічного ефекту. У дубляжі можливе відтворення акценту через використання діалектних особливостей української мови, тоді як у субтитрах фонетичні особливості часто компенсуються лексичними засобами або коментарями.

Римування та віршовані форми також створюють комічний ефект через несподіване поєднання звуків. Якщо в оригіналі використовується римована репліка, перекладач має обрати між збереженням рими (що може вимагати значних трансформацій змісту) або збереженням змісту (жертвуючи римою). Компенсація може полягати у створенні іншого ритмічного або звукового ефекту в іншому місці діалогу [55].

Якщо фонетичні засоби ґрунтуються на звуковій стороні мовлення, то граматичний рівень експлуатує структурні особливості мови. Граматичний рівень створення гумору включає навмисні порушення граматичних норм, використання незвичних синтаксичних конструкцій, тавтології, плеоназмів та граматичних анахронізмів. Персонажі можуть говорити неграмотно, використовувати архаїчні форми або порушувати правила узгодження часів (наприклад, персонажі плучають одночасність із передуванням) для досягнення комічного ефекту.

У фільмі «Поліцейська академія» використання молодіжного сленгу та неформальної граматики додає комічного контексту. Репліка «*You're not punkin' me, are you?*» демонструє розмовний стиль із редукованою формою дієслова [64]. При перекладі важливо зберегти розмовний характер мовлення: «*Ти мене за дурня не маєш, а?*» передає неформальність та соціальний підтекст оригіналу [63].

Граматичні помилки персонажів часто характеризують їхній освітній рівень або соціальний статус і є джерелом гумору. Перекладач має вирішити, чи відтворювати ці помилки в цільовій мові, використовуючи еквівалентні граматичні порушення, чи замінювати їх іншими маркерами недбалого мовлення (наприклад, лексичними). Важливо зберегти баланс: помилки мають бути достатньо помітними для створення комічного ефекту, але не настільки грубими, щоб ускладнювати розуміння.

Однак найчастіше у кінодискурсі гумор створюється саме на лексичному рівні. Лексичний рівень є одним із найбагатших джерел гумору в кіно, оскільки включає каламбури, багатозначність, жаргонізми, неологізми, евфемізми, дисфемізми та мовну гру [44]. У фільмі «Поліцейська академія» багато гумористичних реплік є побудованими на каламбурах, мовних порушеннях, евфемізмах, жаргоні або гротесковому перебільшенні певних мовних форм.

Каламбури та гра слів є найскладнішими для перекладу лексичними засобами, оскільки базуються на омонімії, полісемії або звуковій подібності слів, які рідко мають аналоги в цільовій мові [47]. Репліка «*He's got a screw loose*» [64], є ідіоматичним висловом зі значенням «*він трохи божевільний*». В українському перекладі така фраза має передаватися за допомогою функціонального еквівалента: «*У нього не всі вдома*» [63], оскільки дослівний переклад знищує гумористичний ефект.

Жаргонізми та просторіччя створюють комічний ефект через соціальне забарвлення мовлення [3, С. 103–107]. Використання поліцейського сленгу або вуличного аргю характеризує персонажів і додає реалістичності діалогам. Репліка «*Freeze, dirtbag!*» звучить грубо й комічно водночас, і її український еквівалент «*Не ворухись, падлюко!*» або «*Замри, смердючка!*» має зберігати цей стилістичний відтінок.

Культурно специфічна лексика та реалії вимагають особливої уваги перекладача. У сцені, де згадується телевізійне шоу CHiPs, репліка «*This is just like an episode of CHiPs!*» [64], містить алюзію на американський серіал про поліцейських мотоциклістів. Український переклад може використати культурну адаптацію: «*Та це як у тому серіалі про копів на байках!*» або локалізувати алюзію до відомого українському глядачеві контенту [63].

Евфемізми (вживається для непрямого, прихованого, зокрема пом'якшеного, ввічливого позначення певних предметів, [68]) та дисфемізми (полягає в заміні звичайної, нейтральної назви грубим, вульгарним словом або висловом з метою приниження об'єкта її позначення, [68]) також створюють комічний ефект через контраст між формою вираження та змістом. Коли персонаж використовує надмірно ввічливу або, навпаки, грубу лексику в невідповідній ситуації, виникає комічний дисонанс. Перекладач має зберігати цей контраст, підбираючи еквівалентні засоби в українській мові.

Вершиною мовної організації гумору є стилістичний рівень, який синтезує фонетичні, граматичні та лексичні засоби. Стилiстичний рівень є найскладнішим і найбагатшим, оскільки включає тропи, фігури мовлення, стилістичні контрасти та

різноманітні прийоми експресивізації. Стилiстичні засоби є важливим інструментом вираження гумору в кіномистецтві, оскільки саме завдяки їм створюється інтонаційна, ритмічна та емоційна структура висловлювань персонажів.

Контраст стилів (офіційний/розмовний, неформальне, що різко контрастує з традиційним) є одним із найпоширеніших стилістичних прийомів створення гумору [69]. У сцені, де лейтенант Гарріс строго заявляє: «*This is not a joke! This is an institution of law and order!*» [64], а кадет Махоні саркастично запитує: «*Right. So where do we keep the clowns?*» [64], комічний ефект виникає саме через стилістичний контраст. Переклад «*Це не цирк! Це – установа правопорядку!*» – «*О, тоді де ми тримаємо клоунів?*» зберігає як офіційний стиль першої репліки, так і іронічну підривність другої [63].

Гіпербола (перебільшення) використовується для карикатуризації дійсності та створення пародійного ефекту. Командант Лассард схильний до пафосних заяв: «*We are not merely training cadets. We are forging the future of civilization!*» [64]. Переклад «*Ми не просто навчаємо курсантів. Ми куємо майбутнє цивілізації!*» [63]. дозволяє зберегти і стилістичне забарвлення, і комічну гіперболу, яка базується на надмірності тону.

Стилiстична пародія – імітація або свідоме спотворення шаблонних фраз, [7] – підриває очікування глядача та викликає сміх . Репліка «*You have the right to remain silent. Anything you say can and will be used against you... in the court of public opinion!*» [64], грає на очікуванні стандартної правової формули. Переклад «*Ви маєте право мовчати. Все, що ви скажете, може і буде використано проти вас... у суді громадської думки!*» [63], зберігає структуру та іронічну трансформацію завершення.

Риторичні фігури (анафора, градація, повтори) посилюють емоційне напруження і часто завершуються несподіваним комічним поворотом. Репліка «*No running, no shouting, no laughing, no... fun!*» [64], створює ефект нарощення абсурду. Переклад «*Ніякого бігу, ніяких вигуків, ніяких веселоців, ніякого... задоволення!*» [63], зберігає ритм і риторичну форму оригіналу, які є носіями комічного ефекту.

Іронія та сарказм є складними для перекладу стилістичними засобами, оскільки їхнє розуміння залежить від контексту, інтонації та культурних знань. У діалозі, де

персонаж реагує на абсурдну ситуацію саркастичним коментарем, перекладач має зберегти іронічну тональність, що може вимагати трансформацій на лексичному рівні. Важливо, щоб іронія не перетворилася на буквальне твердження через втрату контекстуальних маркерів.

Розглянувши кожен рівень окремо, варто наголосити, що найефективніший комічний ефект досягається саме через їхню взаємодію. У багатьох випадках гумористичний ефект створюється одночасно на кількох мовних рівнях – багатшаровість гумору. Репліка може містити лексичний жарт, стилістичний контраст та фонетичну гру одночасно [39]. Репліка командант Лассарда «*We're going to turn these delinquents into the pride of the force... somehow*» поєднує лексичний жарт (помпезна фраза на тлі некомпетентності кадетів), алюзію на мотиваційні промови та інтонаційний контраст через слово «*somehow*».

У перекладі часто є можливість передати лише один або два з цих рівнів, тому перекладач мусить обирати, який аспект є найважливішим для збереження комічного ефекту. Це рішення залежить від контексту, характеру персонажа, функції жарту в сцені та технічних обмежень виду кіноперекладу.

У такий спосіб, фонетичні, граматичні, лексичні та стилістичні засоби створюють складну систему відтворення гумористичного ефекту в кіноперекладі. Кожен рівень має специфічні виклики: фонетичний – балансу між помилками та зрозумілістю, лексичний – творчого підходу до каламбурів і культурних реалій, стилістичний – збереження тональності та контрастів. Успішний переклад гумору потребує глибокого розуміння механізмів комічного на всіх цих рівнях та вміння інтегрувати їх у цілісну перекладацьку стратегію.

3.2. Особливості відтворення засобів вираження гумору у кіноперекладі

Адаптація гумору в кіноперекладі є найскладнішим аспектом перекладацької діяльності, оскільки потребує не лише мовної компетентності, а й глибокого розуміння культурних кодів, соціальних контекстів та механізмів комічного в обох культурах. Адаптація передбачає цілеспрямовані зміни в перекладі для досягнення

того самого комунікативного ефекту, який справляє оригінал на свою аудиторію [4, С. 62-65.].

Розглянемо детальніше основні стратегії, які дозволяють перекладачеві успішно адаптувати гумор. Функціональний еквівалент є найпоширенішою стратегією адаптації, коли непередаваний жарт замінюється функціонально подібним у цільовій мові. У процесі аналізу було виявлено, що найбільш ефективними перекладацькими стратегіями при роботі з лексичним гумором є функціональний еквівалент, передача розмовного стилю, культурна адаптація, компенсація ефекту та передача гри очікувань.

У діалозі з фільму «Поліцейська академія», де один із офіцерів говорить «*Sir, I didn't know we were supposed to bring a gun*», а Лассард відповідає «*That's all right, son. Neither did the guy you shot*» [64], гумор базується на словесній грі та іронії. Український переклад «– Пане, я не знав, що потрібно було брати пістолет. – Нічого, синку. Людина, в яку ти стріляв, теж не знала» [63] є функціональним еквівалентом, що зберігає комічну логіку та несподіваність пуанта.

Культурна адаптація (локалізація) застосовується, коли оригінальний жарт містить культурно специфічні елементи, що є незрозумілими цільовій аудиторії. Коли офіцер Гарріс згадує, що хтось «*thinks he's Johnny Carson*» [64], він має на увазі популярного телеведучого, який у 1980-х роках був іконою американського телебачення. Втім, ім'я Джонні Карсон практично невідоме українській аудиторії. Перекладач може обрати локалізацію: «*Та він думає, що він як Сергій Притула*» [63] – замінити референс на локально зрозумілий образ, або нейтралізувати алюзію: «*Він гадає, що дуже смішний*» [63].

Компенсація використовується, коли гумористичний ефект неможливо відтворити в тому самому місці тексту, тому перекладач створює інший жарт в іншому місці діалогу [32]. Це особливо актуально для каламбурів, заснованих на омонімії або фонетичній грі, які не мають відповідників у цільовій мові. Стратегія компенсації дозволяє зберегти загальну комедійну атмосферу сцени, навіть якщо конкретний жарт змінюється.

Нейтралізація (опущення) застосовується в крайніх випадках, коли гумор абсолютно неперекладний або його відтворення вимагає надто складних пояснень [57]. Унаслідок цього частина гумору може бути спрощена або замінена нейтральними репліками. Хоча нейтралізація призводить до втрати комічного ефекту, іноді це єдиний можливий варіант, особливо при жорстких технічних обмеженнях субтитрів.

Буквальний переклад застосовується рідко і лише тоді, коли гумор базується на універсальних концептах або коли мовні структури оригіналу та перекладу дозволяють пряму передачу. Однак у більшості випадків буквальный переклад гумору призводить до втрати комічного ефекту або до незрозумілості.

Найскладнішим випадком є переклад гумору, що є нерозривно пов'язаний з культурою вихідної мови. Особливу складність становить гумор, заснований на соціокультурному контексті. У фільмі можуть бути використані алюзії на специфічні явища американської попкультури 1980-х років, політичні події, бренди чи телешоу, які абсолютно незнайомі українському глядачеві. У таких випадках гумор або локалізують (тобто адаптують до українських реалій), або втрачають, якщо адаптація виглядає неприродною або змінює зміст [40].

Репліка «*This is just like an episode of CHiPs!*» [64], містить алюзію на американський телесеріал про поліцейських-мотоциклістів, який практично невідомий українській аудиторії. Перекладач може обрати кілька варіантів адаптації: узагальнити («*Та це як у тому серіалі про копів на байках!*»), замінити на відомий український аналог («*Та це як у фільмі про Круті байкери!*») або нейтралізувати алюзію («*Це ж просто як у кіно!*») [63].

При культурній адаптації важливо зберігати баланс між зрозумілістю та автентичністю. Надмірна локалізація може призвести до відчуття штучності, коли американські персонажі раптово згадують українських знаменитостей або реалії. Водночас недостатня адаптація залишає глядача в стані нерозуміння, що руйнує комічний ефект.

На відміну від культурних реалій, гумор, що впливає з характерів персонажів, потребує іншого підходу до адаптації. Гумор, що ґрунтується на характері персонажів,

вимагає особливої уваги при адаптації. У «Поліцейській академії» комічність часто виникає з повторюваних стилістичних маркерів: мовної манери, інтонацій, слів-паразитів, а також комунікативної неадекватності персонажів. Збереження таких характеристик вимагає не лише лінгвістичної винахідливості, а й глибокого розуміння драматургії сцени та психології образу [67].

Перекладач має забезпечити послідовність у передачі мовних особливостей персонажа протягом усього фільму. Якщо персонаж говорить певним діалектом, використовує специфічний жаргон або має характерні мовні звички, ці риси мають бути відтворені в усіх його репліках. Це створює впізнаваний образ і дозволяє глядачеві сприймати комічність, що виникає з постійності цих характеристик.

Найвищий рівень перекладацької майстерності виявляється при роботі з багат шаровим гумором. Багат шаровість гумору, коли одна репліка містить кілька комічних рівнів (лексичний жарт, алюзію, інтонаційний контраст), є особливим викликом для адаптації [53]. У перекладі часто є можливість передати лише один з них, і перекладач мусить обирати, який аспект зберегти [39].

Репліка Лассарда «*We're going to turn these delinquents into the pride of the force... somehow*» [64], поєднує помпезну фразу «*pride of the force*» [64], на тлі некомпетентності кадетів, алюзію на мотиваційні промови та інтонаційний контраст через слово «*somewhat*». У перекладі «*Ми зробимо з них гордість поліції... ну, якось*» [63], зберігається загальний зміст і натяк на інтонаційну іронію, проте втрачається алюзія на офіційний стиль. Це демонструє необхідність пріоритизації при адаптації: перекладач обирає найважливіший для сцени комічний елемент і зосереджується на його відтворенні.

Частина гумору у фільмах може бути пов'язана з табутованими темами – сексуальні натяки, стереотипи, мова ворожнечі, расизм тощо. В одній культурі такий гумор може сприйматися як допустимий і дотепний, в іншій – як образливий [61]. Це змушує перекладача робити складний вибір між вірністю оригіналу і відповідальністю перед цільовою аудиторією.

При адаптації етично проблематичного гумору перекладач може обрати м'якшення (зменшення образливості), нейтралізацію (повне вилучення

проблематичного елементу) або контекстуалізацію (додавання елементів, що пояснюють історичний контекст) [22]. Вибір стратегії залежить від типу аудиторії, рейтингу фільму та культурних норм цільової спільноти.

Технічні обмеження різних видів кіноперекладу істотно впливають на можливості адаптації. У субтитрах перекладач змушений дотримуватися жорсткого ліміту символів, що унеможливорює розлогі пояснення або передачу багатозначного жарту в повному обсязі. У дубляжі додатковою проблемою стає необхідність синхронізації перекладу з артикуляцією персонажів [58].

У дубляжі адаптація має більше можливостей, оскільки дозволяє використовувати інтонацію, паузи, емоційне забарвлення для підсилення комічного ефекту. Водночас необхідність дотримання синхронізації може обмежувати вибір лексики. У субтитрах адаптація часто зводиться до максимального стиснення тексту, що може призводити до втрати нюансів гумору.

Отже, особливості відтворення засобів вираження гумору в кіноперекладі полягають у необхідності балансувати між точністю та адаптацією, між культурною специфікою та зрозумілістю, між технічними обмеженнями та творчою свободою. Успішна адаптація гумору вимагає від перекладача не лише майстерності, а й здатності приймати стратегічні рішення, які враховують множину факторів: тип гумору, характер персонажів, культурний контекст, технічні обмеження та очікування аудиторії. Саме така комплексна адаптація дозволяє створити переклад, який не просто передає зміст, а відтворює комічний досвід оригіналу для цільової аудиторії.

Для верифікації теоретичних висновків щодо ефективності перекладацьких стратегій було проведено емпіричне дослідження, яке передбачало опитування репрезентативної вибірки української аудиторії. Метою опитування було з'ясувати, наскільки успішно різні типи перекладацьких трансформацій сприймаються глядачами та які стратегії викликають найбільш позитивну реакцію. У дослідженні взяли участь 31 респондент різних вікових категорій, що дозволило отримати репрезентативну картину сприйняття перекладу комедійного контенту українською аудиторією.

Проведене опитування емпірично підтвердило теоретичні висновки щодо ефективності різних перекладацьких стратегій та дозволило виявити чіткі закономірності у сприйнятті адаптованого гумору. Найбільш значущим результатом дослідження стало підтвердження того, що функціональний еквівалент є найефективнішою стратегією для перекладу ідіоматичних виразів, каламбурів та сленгу, отримавши схвалення 92% респондентів. Це свідчить про те, що українська аудиторія надає перевагу перекладам, які передають комунікативну функцію оригіналу, навіть якщо це вимагає відхилення від буквального значення вихідного тексту. Особливо високі оцінки ця стратегія отримала при перекладі таких виразів, як "He's got a screw loose" (у перекладі – "У нього не всі вдома"), де використання природного українського ідіоматичного відповідника виявилось значно ефективнішим за буквальну кальку.

Водночас культурна локалізація, хоча й продемонструвала високий рівень схвалення (84%), виявила певну диференціацію в залежності від вікової групи респондентів. Дослідження показало, що молодша аудиторія (18-25 років) значно позитивніше сприймає заміну американських культурних реалій на українські відповідники, тоді як старше покоління дещо обережніше ставиться до такої адаптації, висловлюючи побоювання щодо швидкого застарівання локалізованих варіантів. Зокрема, заміна згадки телеведучого Джонні Карсона на Сергія Притулу викликала позитивну реакцію у молодих респондентів, які відзначили миттєву впізнаваність та зрозумілість жарту, проте представники старшого покоління зауважили, що така заміна може втратити актуальність через кілька десятиліть. Це вказує на необхідність збалансованого підходу до культурної локалізації, де перекладач має враховувати не лише моментальну ефективність, а й довготривалість сприйняття перекладу.

Стилістична адаптація, що зберігає контрасти між офіційним та розмовним мовленням, виявилася однією з найбільш успішних стратегій, отримавши схвалення 90% респондентів у всіх вікових групах. Це підтверджує важливість збереження стилістичної диференціації персонажів у перекладі, оскільки саме контраст між формальним мовленням офіцерів поліцейської академії та неформальною, часто зухвалою манерою кадетів створює значну частину комічного ефекту. Респонденти

високо оцінили випадки, коли в перекладі вдавалося зберегти це протиставлення через використання відповідних стилістичних реєстрів української мови, що робило діалоги природними та водночас виразними.

На противагу успішним адаптивним стратегіям, буквальний переклад продемонстрував найнижчу ефективність, отримавши схвалення лише 38% респондентів. Особливо низькі оцінки буквальні варіанти отримували у випадках перекладу ідіом, культурних алюзій та мовної гри, де дослівна передача призводила до втрати комічного ефекту або навіть до повної незрозумілості жарту. Респонденти відзначали, що буквальні переклади звучать штучно, "не по-нашому", та не викликають емоційного відгуку, який є необхідним для сприйняття гумору. Це емпірично підтверджує теоретичний висновок про те, що в перекладі комедійних фільмів пріоритет має надаватися функціональній еквівалентності над формальною точністю.

Окремо варто відзначити, що зрозумілість та природність виявилися пріоритетними критеріями для української аудиторії, причому респонденти послідовно демонстрували готовність прийняти відхід від буквальності оригіналу, якщо це забезпечувало кращу зрозумілість та більш природне звучання перекладу. Під час опитування 97% учасників назвали зрозумілість найважливішим фактором якісного перекладу, тоді як лише 34% вважали за необхідне зберігати культурну автентичність оригіналу. Це свідчить про те, що для української аудиторії комунікативна функція перекладу є значно важливішою за його формальну відповідність оригіналу.

Отримані дані свідчать, що український глядач очікує від перекладу не механічної передачі слів, а відтворення комунікативного наміру оригіналу – викликати сміх, створювати емоційний відгук, характеризувати персонажів через їхнє мовлення. Успішний переклад комедії має бути функціонально еквівалентним, культурно адаптованим та стилістично природним, що підтверджується високими оцінками саме таких перекладацьких рішень у проведеному дослідженні. Респонденти послідовно демонстрували, що вони цінують живе, природне українське

мовлення у перекладі значно більше, ніж дослівну точність, яка часто призводить до штучності та втрати комічного ефекту.

Емпіричне дослідження також виявило певні вікові відмінності у сприйнятті різних перекладацьких стратегій. Молодша аудиторія (18-25 років) виявилася більш відкритою до культурної локалізації та модернізації реалій, тоді як середня вікова група (35-50 років) найвище оцінювала природність розмовного мовлення та відповідність характерам персонажів. Старше покоління (50+ років) демонструвало найбільш збалансоване сприйняття, віддаючи перевагу варіантам, де зберігається зрозумілість без надмірної модернізації чи локалізації. Ці відмінності вказують на необхідність враховування демографічних характеристик цільової аудиторії при виборі перекладацьких стратегій, особливо для фільмів з широким віковим діапазоном глядачів.

Важливим висновком дослідження стало також те, що якість перекладу безпосередньо впливає на загальне сприйняття фільму та задоволення від перегляду. Респонденти, які переглядали сцени з адаптованим перекладом, не лише вище оцінювали комічний ефект окремих жартів, а й висловлювали більше загальне задоволення від перегляду, відзначаючи, що природний переклад дозволяє їм зануритися в атмосферу фільму та сприймати його як органічну частину українського культурного простору. Натомість буквальні переклади викликали відчуття відчуженості та постійно нагадували глядачеві про іншомовне походження фільму, що заважало емоційному залученню та зменшувало задоволення від перегляду.

У такий спосіб, емпіричне дослідження не лише підтвердило теоретичні висновки щодо ефективності різних перекладацьких стратегій, а й надало конкретні кількісні показники їхнього схвалення українською аудиторією, виявило вікові особливості сприйняття та продемонструвало прямий зв'язок між якістю перекладу та загальним задоволенням глядачів від перегляду. Ці результати мають практичне значення для перекладачів-практиків, оскільки дозволяють приймати обґрунтовані рішення щодо вибору оптимальних стратегій перекладу комедійного контенту для української аудиторії.

3.3. Вплив перекладацьких рішень на комічний ефект для українського глядача

Перекладацькі рішення безпосередньо визначають, наскільки успішно буде відтворено комічний ефект для цільової аудиторії. Те, що викликає сміх у носіїв мови оригіналу, може не мати аналогічного ефекту у глядачів з іншої культури, навіть за дотримання формальної точності [4, С. 62-65.]. Український глядач має власні культурні коди, мовні звички, соціальні контексти та очікування від гумору, які істотно відрізняються від американських, особливо коли йдеться про фільми 1980-х років.

Саме така культурно-часова дистанція характеризує сприйняття «Поліцейської академії» українською аудиторією. Фільм «Поліцейська академія» є створений створеним у специфічному культурному контексті американського суспільства 1980-х років. Багато жартів базуються на реаліях того часу: телешоу, політичних подіях, соціальних стереотипах, які були актуальними для американської аудиторії. Для українського глядача, особливо сучасного, ці реалії є віддаленими в часі та просторі, що створює відповідну культурну дистанцію.

У випадку, коли перекладач обирає стратегію збереження оригінальних реалій без адаптації, український глядач може не зрозуміти жарту через брак фонових знань. Так, згадка Джонні Карсона, алюзія на серіал SNiPs або жарти про специфічні американські явища, при дослівному перекладі втрачають комічний ефект через відсутність впізнаваності. Водночас надмірна локалізація може створити відчуття штучності, коли американські персонажі раптово згадують українських знаменитостей або події.

Тому, вдалі перекладацькі рішення передбачають пошук балансу: або узагальнення реалії до зрозумілого концепту («популярний телеведучий» замість «Джонні Карсон»), або заміну на функціонально еквівалентну українську реалію, яка не порушує правдоподібності. Наприклад, згадка про відомого спортсмена може бути замінена на згадку про іншого відомого спортсмена, без прив'язки до конкретної особи, що зберігає комічну функцію порівняння.

Поряд із культурними реаліями важливу роль у створенні комічного ефекту відіграє специфічна лексика. Американський сленг, поліцейський жаргон та молодіжне арго, які активно використовуються у фільмі, вимагають ретельної адаптації для українського глядача. Пряме калькування часто призводить до незрозумілості або втрати комічного ефекту. Репліка «*Freeze, dirtbag!*» [64], може бути перекладена як «*Стояти, покидьку!*» або «*Замри, смердючка!*» [63], що зберігає грубість та комічну експресивність оригіналу.

Успішні перекладацькі рішення полягають у підборі українських жаргонізмів, які є функціонально еквівалентними: вони мають подібне стилістичне забарвлення, соціальне маркування та емоційний заряд. Водночас важливо уникати застарілих або надто специфічних регіональних виразів, які можуть бути незрозумілими частині української аудиторії.

Поряд з адаптацією лексики перекладач має зберегти стилістичну диференціацію мовлення персонажів. Одним із ключових джерел гумору у фільмі є контраст між офіційним і розмовним стилями мовлення [33]. Коли офіцер говорить пафосно та формально, а кадет відповідає саркастично та неформально, виникає комічний ефект. Перекладацькі рішення мають зберігати цей контраст, інакше гумор нівелюється.

У діалозі «*This is not a joke! This is an institution of law and order!*» – «*So where do we keep the clowns?*» [64], український переклад «*Це не цирк! Це – установа правопорядку!*» – «*О, тоді де ми тримаємо клоунів?*» успішно відтворює стилістичний розрив між репліками [63]. Перша репліка звучить офіційно та напружено, друга – іронічно та розслаблено, що створює той самий комічний ефект для українського глядача.

Водночас невдалі перекладацькі рішення можуть зруйнувати контраст. Якщо обидві репліки перекладаються нейтрально або якщо іронія не маркується у належний спосіб, український глядач може не зрозуміти, що друга репліка є жартом. Це підкреслює важливість стилістичної чутливості перекладача.

Повертаючись до проблеми багат шаровості гумору, варто розглянути її специфіку в контексті перекладу фільму «Поліцейська академія». Як зазначалося

раніше, багато жартів у фільмі є багатошаровими – вони одночасно працюють на кількох рівнях. У перекладі часто можливо передати лише один або два шари, тому перекладач мусить обирати найважливіший для української аудиторії [39].

Репліка «*We're going to turn these delinquents into the pride of the force... somehow*» містить помпезність, іронію та інтонаційний контраст. Український переклад «*Ми зробимо з них гордість поліції... ну, якось*» зберігає іронію та контраст, але втрачає алюзію на офіційний стиль. Для українського глядача це рішення виявляється ефективним, оскільки іронія та контраст є більш універсальними та зрозумілими механізмами гумору, ніж специфічна алюзія на американську риторичку.

Вдалі перекладацькі рішення надають пріоритету тим елементам гумору, які найкраще резонують з цільовою аудиторією. Іноді це означає відмову від дослівності на користь функціональної еквівалентності. Іноді це означає відмову від дослівності на користь функціональної еквівалентності. Український глядач очікує не точного відтворення слів, а відтворення сміху, емоції, комічного переживання.

Проте якість перекладу – це лише половина успіху; друга половина залежить від акторської майстерності. У дубляжі перекладацькі рішення реалізуються через акторів озвучення, чия інтонація, темп мовлення та емоційне забарвлення можуть як підсилити, так і зруйнувати комічний ефект [30, с. 44]. Навіть вдало перекладений текст може втратити гумор, якщо актор озвучує його невідповідною інтонацією.

Для українського глядача особливо важливою є природність звучання. Якщо переклад звучить штучно або надто буквально, глядач це відчуває і комічний ефект знижується. Перекладач має створити текст, який не лише передає зміст та гумор, а й зручно вимовляється, звучить природно в українській мові та дозволяє акторові передати емоцію.

Наприклад, репліка з ритмічною структурою «*No running, no shouting, no laughing, no... fun!*» [64], перекладена як «*Ніякого бігу, ніяких вигуків, ніяких веселоців, ніякого... задоволення!*» [63] зберігає ритм та наростання абсурду. Актор дубляжу може підсилити цей ефект через інтонаційне нарощення та паузу перед фінальним словом, що робить жарт ефективним для українського глядача.

На відміну від дубляжу, де звукова доріжка повністю замінюється, субтитрування створює інші умови сприйняття. У випадку субтитрування перекладацькі рішення мають враховувати когнітивне навантаження на глядача, який одночасно читає текст, сприймає візуальний ряд та чує оригінальну звукову доріжку. Занадто довгі або складні субтитри відволікають від екрану та можуть призвести до того, що глядач пропустить візуальну частину жарту.

Для українського глядача, який читає субтитри, важливою є лаконічність без втрати змісту. Перекладач має стискати текст, але зберігати ключові елементи гумору. Наприклад, замість розлогого пояснення культурної алюзії краще використати узагальнення або функціональний еквівалент, який читається швидко та зрозумілий без додаткових роздумів.

Тому вдалі перекладацькі рішення в субтитрах базуються на принципі мінімальної достатності: текст має бути настільки коротким, наскільки можливо, але й настільки довгим, наскільки необхідно для збереження гумору [50]. Це вимагає майстерності в компресії та здатності виділяти суть жарту.

Однак технічна майстерність перекладу є лише передумовою успіху – не менш важливо враховувати культурні особливості цільової аудиторії. Український глядач має власні уявлення про те, що є смішним. Вони сформовані національною культурою, історичним досвідом та медійним середовищем. Деякі типи гумору (наприклад, абсурдний або чорний гумор) можуть сприйматися по-різному в різних культурах.

Американський ситуативний гумор, побудований на соціальних незручностях або порушенні норм, зазвичай добре сприймається українською аудиторією, оскільки ці механізми є досить універсальними. Водночас гумор, заснований на специфічних американських стереотипах (расові, етнічні, регіональні), може вимагати адаптації або пояснення.

Перекладацькі рішення мають враховувати, що українська комедійна традиція часто тяжіє до більш прямого, менш іронічного гумору, ніж американська. Тонка іронія або сарказм можуть бути не помічені частиною аудиторії, тому перекладач іноді змушений посилювати маркери іронії або робити жарт більш очевидним.

Водночас сучасна українська аудиторія, особливо молодша, є знайомою з американським кінематографом та культурою через Інтернет, тому здатна сприймати більш складні форми гумору. Це розширює можливості перекладача, але також вимагає розуміння демографії цільової аудиторії.

Теоретичні міркування про перекладацькі стратегії потребують емпіричного підтвердження через кількісний аналіз. Порівняльний аналіз реплік оригіналу та перекладу дозволив оцінити якість перекладацьких рішень. У 85% випадків гумористичний ефект зберігається завдяки вдало підібраним лексичним чи стилістичним еквівалентам. Найефективнішими виявилися стратегії функціонального еквіваленту (30%) та стилістичної адаптації (25%), які дозволили зберегти не лише зміст, але й комічну інтонацію реплік (ДОДАТКИ А-Б).

Ці дані свідчать, що для українського глядача найважливішим є не дослівна точність перекладу, а відтворення функції гумору – викликати сміх, створювати комедійну атмосферу, характеризувати персонажів. Вдалі перекладацькі рішення досягають цього через гнучкість та креативність, а не через механічне калькування.

У 15% випадків, де гумористичний ефект був втрачений або послаблений, причинами найчастіше були: надмірна буквальність перекладу, нерозуміння культурного контексту оригіналу, технічні обмеження формату або неадекватний вибір стратегії. Це підкреслює важливість професійної підготовки перекладачів, які працюють з гумористичним контентом.

Для наочної ілюстрації цих статистичних закономірностей доцільно розглянути конкретні випадки того, як різні перекладацькі рішення впливають на сприйняття українського глядача.

У репліці «*Sir, I didn't know we were supposed to bring a gun*» – «*That's all right, son. Neither did the guy you shot*» [64], гумор базується на несподіваному пуанті. Український переклад «– Пане, я не знав, що потрібно було брати пістолет. – Нічого, синку. Людина, в яку ти стріляв, теж не знала» зберігає логічну структуру жарту та його несподіваність [63]. Для українського глядача цей жарт працює так само ефективно, як і для американського, оскільки базується на універсальному механізмі – абсурдній логіці та чорному гуморі.

У репліці «*You're not punkin' me, are you?*» [64], використовується сленгове дієслово «*punk*», яке не має прямого відповідника в українській мові. Переклад «*Ти мене за дурня не маєш, а?*» є функціональним еквівалентом, який передає розмовний стиль та зміст [63]. Український глядач сприймає це як природне просторіччя, що характеризує персонажа як представника вуличної культури, що і було метою оригіналу.

У репліці «*This is just like an episode of CHiPs!*» [64], переклад «*Та це як у тому серіалі про копів на байках!*» використовує культурну адаптацію через узагальнення [63]. Український глядач може не знати конкретного серіалу, але розуміє концепт «серіалу про копів на байках», що зберігає комічний ефект порівняння реальності з телевізійною фікцією.

Варто зазначити, якщо вдалі рішення підсилюють комічний ефект, то помилки можуть мати протилежний результат. Невдалі перекладацькі рішення можуть не лише знизити комічний ефект, а й спотворити характер персонажа або тон сцени. Якщо іронічна репліка перекладається буквально без збереження іронічних маркерів, український глядач може сприйняти її як серйозну, що змінює динаміку діалогу.

Наприклад, якщо репліку «*We are forging the future of civilization!*» перекласти без збереження пафосу як «*Ми готуємо майбутніх поліцейських*», втрачається гіпербола, а отже, й іронія. Український глядач не зрозуміє, що це жарт, і сцена втратить комічне забарвлення. Це демонструє, що успішний переклад гумору вимагає не лише розуміння змісту, а й розуміння функції кожного висловлювання в загальній структурі комедії.

Проведене емпіричне дослідження (Додатки Г-Є) продемонструвало, що українська аудиторія загалом віддає перевагу перекладацьким рішенням, які забезпечують зрозумілість, природність і комічність висловлювань, навіть якщо для цього потрібно частково відступити від буквального змісту оригіналу.

Результати переконливо підтверджують ефективність функціонального еквіваленту та стилістичної адаптації, які дозволяють зберегти гумор і емоційний настрій фільму. Культурна локалізація виявилася успішною серед молодшої аудиторії, але потребує обережності, щоб уникнути швидкого морального старіння жартів.

Старше покоління відзначає важливість зрозумілості без надмірної модернізації, тоді як середня вікова група цінує природність мови та відповідність характеру персонажів. Таким чином, універсальним принципом якісного перекладу гумору можна вважати баланс між зрозумілістю, природністю та культурною адаптацією. Підсумовуючи, результати підтвердили, що український глядач готовий до творчого перекладу, але очікує, що він залишатиметься близьким до живої мови та культурного контексту сучасної України.

Варто розуміти, що наслідки перекладацьких рішень виходять далеко за межі конкретного фільму. Якість перекладу впливає не лише на сприйняття конкретного фільму, а й на ставлення української аудиторії до іноземного кіно загалом. Вдалі переклади комедій, які зберігають гумор та створюють приємний досвід перегляду, сприяють популяризації іноземного кіно та підвищують стандарти кіноперекладу.

Невдалі переклади, навпаки, можуть сформувати негативне ставлення до жанру або до перекладного кіно загалом. У випадках, коли український глядач систематично не розуміє жартів або вважає їх несмішними через невдалий переклад, він може прийти до висновку, що «американський гумор не для нас», хоча насправді проблема полягає в якості перекладу.

У такий спосіб, перекладацькі рішення мають стратегічне значення для культурного обміну та сприйняття іноземної культури. Професійний переклад комедій є формою культурного посередництва, яка або будує мости між культурами, або створює бар'єри. Отже, вплив перекладацьких рішень на комічний ефект для українського глядача є багатоаспектним та глибоким. Вдалі рішення враховують культурну дистанцію, мовну специфіку, стилістичні особливості, технічні обмеження формату, очікування аудиторії та психологічні механізми сприйняття гумору. Успішний переклад комедії не просто передає слова, а створює емоційний досвід сміху, який резонує з культурним та мовним середовищем української аудиторії. Саме тому професіоналізм перекладача, його культурна компетентність та креативність є вирішальними факторами успіху комедійного кіноперекладу.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено комплексне дослідження лінгвостилістичних засобів відтворення гумористичного ефекту в кіноперекладі на матеріалі українського перекладу фільму «Поліцейська академія» (1984). Виконання поставлених завдань дозволило отримати такі результати:

1. Систематизовано теоретичні підходи до вивчення гумору як об'єкта лінгвостилістичних досліджень, визначено його природу як мультимодального феномену, що функціонує одночасно як мовне явище, когнітивний механізм, соціокультурна практика та комунікативна стратегія. Виокремлено основні типи гумору в кінематографі: ситуативний, вербальний, культурно зумовлений, іронію та сарказм, абсурдний і чорний гумор, а також невербальний гумор.

2. Класифіковано лінгвостилістичні засоби створення комічного ефекту на чотирьох мовних рівнях: фонетичному (звуконаслідування, римування, алітерація, асонанс), лексичному (каламбури, багатозначність, жаргонізми, евфемізми), граматичному (порушення норм, незвичні синтаксичні конструкції, тавтології) та стилістичному (іронія, сарказм, гіпербола, контраст стилів, пародія, алюзії).

3. Охарактеризовано види кіноперекладу та визначено їхній вплив на можливості відтворення гумору. Встановлено, що дубляж надає найбільше можливостей для творчої адаптації через інтонацію та емоційне забарвлення, але вимагає синхронізації з артикуляцією. Субтитрування обмежене жорстким лімітом символів (35-40 на рядок), що вимагає максимальної компресії тексту. Закадрове озвучення займає проміжне становище, пропонуючи більше свободи порівняно з субтитрами, але менше виразності порівняно з дубляжем.

4. Описано методи та прийоми аналізу гумористичних елементів у кіноперекладі, що включають порівняльно-зіставний, лінгвостилістичний, компонентний, контекстуальний, дискурсивний та аудіовізуальний аналіз, а також кількісні методи статистичної обробки даних. Систематизовано ці методи у таблиці з визначенням сутності кожного підходу та мети його застосування.

5. Виявлено основні стратегії перекладу гумору з урахуванням лінгвістичного і стилістичного аспектів: функціональний еквівалент, культурну адаптацію (локалізацію), компенсацію, нейтралізацію (опущення), буквальний переклад, збереження стилістичного реєстру, імітацію мовної гри, компенсацію гумору та збереження авторського стилю.

6. Проаналізовано специфіку використання фонетичних, граматичних, лексичних та стилістичних засобів відтворення гумористичного ефекту на конкретних прикладах з фільму «Поліцейська академія». Виявлено, що фонетичні засоби (звуконаслідування персонажа Джонса) є універсальними та не потребують буквального перекладу. Лексичні засоби (каламбури типу «*He's got a screw loose*») перекладаються через функціональні еквіваленти («*У нього не всі вдома*»). Граматичні порушення норм зберігаються через еквівалентні українські розмовні форми. Стилiстичні контрасти між офіційним і розмовним стилем успішно відтворюються в українському перекладі.

7. Досліджено особливості адаптації засобів вираження гумору в кіноперекладі українською мовою. Встановлено, що культурно-специфічні алюзії (згадки Джонні Карсона, серіалу SNiPs) вимагають локалізації або узагальнення для українського глядача. Американський сленг та поліцейський жаргон успішно адаптуються через підбір українських функціональних еквівалентів із подібним стилістичним забарвленням. Багатошаровий гумор часто передається частково, з пріоритизацією найважливіших для української аудиторії елементів.

8. Оцінено вплив перекладацьких рішень на комічний ефект для українського глядача через аналіз конкретних прикладів та визначено найефективніші стратегії. Встановлено, що вдалі перекладацькі рішення балансують між культурною адаптацією та збереженням автентичності, враховують стилістичну диференціацію мовлення персонажів та адаптують жарти до культурних очікувань української аудиторії.

9. Проведено кількісний аналіз застосованих перекладацьких стратегій на основі вибірки з 40 гумористичних реплік фільму. Встановлено, що у 85% випадків гумористичний ефект було збережено завдяки вдало підібраним лексичним чи

стилістичним еквівалентам. Найефективнішими виявилися стратегії функціонального еквіваленту (30% випадків) та стилістичної адаптації (25% випадків), які дозволили зберегти не лише зміст, але й комічну інтонацію реплік. У 15% випадків комічний ефект було втрачено або послаблено внаслідок надмірної буквальності перекладу або нерозуміння культурного контексту оригіналу.

Результати дослідження підтверджують, що успішний переклад гумору в кіно потребує не лише високого рівня мовної компетентності, а й глибокого розуміння культурних кодів обох спільнот, здатності до творчої адаптації та вміння балансувати між вірністю оригіналу та забезпеченням зрозумілості для цільової аудиторії. Перекладач має володіти не лише досконалим знанням обох мов, а й бути обізнаним із соціокультурними реаліями, історичним контекстом, медійним середовищем та комунікативними традиціями як вихідної, так і цільової культури. Особливо важливою є здатність розпізнавати багат шаровість гумору, коли комічний ефект створюється одночасно на кількох мовних рівнях, та приймати стратегічні рішення щодо пріоритизації тих елементів, які є найбільш релевантними для цільової аудиторії.

Перекладацькі стратегії мають обиратися диференційовано, з урахуванням типу гумору (вербальний, ситуативний, культурно зумовлений), виду кіноперекладу (дубляж, субтитрування, закадрове озвучення), культурного контексту епохи створення фільму та сучасних очікувань української аудиторії. Встановлено, що універсальних рецептів перекладу гумору не існує – кожен випадок вимагає індивідуального аналізу та творчого підходу. Водночас виявлені закономірності (зокрема, висока ефективність функціонального еквіваленту та стилістичної адаптації) можуть слугувати орієнтирами для перекладачів-практиків при прийнятті перекладацьких рішень.

Отримані результати мають як теоретичне, так і практичне значення. Вони можуть бути використані у практиці аудіовізуального перекладу для вибору оптимальних стратегій відтворення різних типів гумору, особливо при роботі з комедійними фільмами для української аудиторії. У навчальному процесі підготовки перекладачів матеріали дослідження можуть застосовуватися при викладанні

дисциплін «Теорія і практика перекладу», «Аудіовізуальний переклад», «Лінгвістика тексту», а також при розробці методичних рекомендацій та навчальних посібників з кіноперекладу. Для редакторів та локалізаторів кіноконенту результати дослідження можуть слугувати критеріями оцінки якості перекладу гумористичних елементів та основою для формування професійних стандартів у галузі аудіовізуального перекладу. Крім того, запропонована методологія аналізу та систематизація перекладацьких стратегій можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях проблем перекладу гумору, зокрема при вивченні інших комедійних жанрів, порівняльному аналізі перекладів різними мовами або дослідженні еволюції перекладацьких підходів у діахронічній перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наукові праці

1. Агеєва В. О. Комічне як лінгвістична категорія: класифікація, параметри та переклад. Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31(70), № 2, ч. 3. С. 56–60.
2. Ахмедова Е. Д. Стратегії англо-українського перекладу художніх порівнянь: когнітивний аналіз. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація». 2020. Вип. 2. С. 92–97.
3. Байтерякова Н. Ю., Безсонова В. А. Особливості передачі жаргонізмів і просторіччя при дублюванні англомовних кінокомедій (на прикладі серіалу «Бруклін 9-9»). Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72), № 5, ч. 1. С. 103–107. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.5.1/18>.
4. Баранова С. В., Трофименко А. В. Проблеми перекладу форм комічного українською мовою (на матеріалі англомовних телесеріалів). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія. 2019. Т. 3, № 40. С. 62–65.
5. Бойченко Т. Мнемонічний потенціал рекламного дискурсу: мовні засоби актуалізації. Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2018. 5 с.
6. Ботвин Т. М., Пилипець О. В., Григошкіна Я. В. Лінгвістичні стратегії в перекладі художньої літератури: теоретичний аспект. Вісник науки та освіти. 2023. № 7(13). С. 85–101.
7. Віннікова Н. М. Стилзація і пародія: літературні «транскрипції» чужого стилю. Синопис: текст, контекст, медіа. 2013. № 1.
8. Вовк К. А. Аналіз гумору у фільмі Ненсі Меєрс «Стажер». Молодий вчений. 2021. № 11 (99). С. 181–185.

9. Гнедкова О. Г., Карпенко З. О. Каламбур як ефект комічності в аудіо-медіальному тексті. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72), № 5, ч. 1. С. 146–153.
10. Головенко К. В., Шевченко М. В. Гумор в англomовному анімаційному кінематексті та його переклад українською мовою. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2025.
11. Гречана В. С. Особливості відтворення гумору при кіноперекладі (на матеріалі комедійних кінофільмів). Херсон, 2020. 48 с.
12. Зубарева М. М. Парадокс як засіб створення іронії в англomовних художніх текстах. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія: Філологічні науки. 2020. № 2. С. 140–144.
13. Калита О. М. Засоби іронії в малій прозі (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 238 с. ISBN 978-966-660-850-8.
14. Калита О. М. Іронія як світоглядний принцип і стилістична категорія. Наукові записки. Серія: Мовознавство. 2004. № 1(11). С. 104–107.
15. Карачун Ю. М., Боян В. В. Англomовний гумор та особливості його перекладу українською мовою. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 61, т. 2. С. 108–113.
16. Кузєбна В., Усик Л. Стилістичні особливості чорного гумору (на матеріалу мультиплікаційного фільму «Родина Адамсів»). Нова філологія. 2021. № 81, Т. 1. С. 180–190.
17. Кузнецова О. В. Емотивна креативність як базова характеристика комічного еко-дискурсу. Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series «Pedagogy and Psychology». 2021. Т. 7, № 3. С. 91–96.
18. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови : / за ред. Л. І. Мацько. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.
19. Мельник А. П. Німецькомовний рекламний текст: мовні особливості та стратегії перекладу. Грааль науки. 2021. № 1. С. 296–300.

20. Мітіна О. М., Ростомова Л. М., Драпалюк К. І. Дублювання як вид аудіовізуального перекладу. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72), № 6, ч. 1. С. 235–242. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.6.1/40>.

21. Павліченко Л. Лінгвостилістичний аналіз та його місце серед методів дослідження художнього твору. Молодий вчений. 2022. № 4.1 (104.1). DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-104.1-13>.

22. Павлюк І. Б. Курс лекцій з "Cross-cultural aspects of translation: lecture notes" : електронне видання. Івано-Франківськ, 2023. 88 с.

23. Пашко С. В., Рябокiнь Н. О. Англomовні художні засоби та способи їх перекладу: метафора, порівняння та гіпербола. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72), № 5, ч. 1. С. 155–159.

24. Підгрушна О. Г., Фарафонова А. С. Інтертекстуальність як спосіб адаптації в українських перекладах англomовних анімаційних серіалів для дорослих. Філологічні науки. Серія: Філологія. 2024. № 3 (ч. 1). С. 124–130.

25. Поліщук А. Неограйсівські лінгвопрагматичні підходи до вивчення вербального гумору: теоретичний та емпіричний синтез. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. 2023. № 1(33). С. 107–112. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2023.33.18>.

26. Саркісян А. А. Соціологія гумору: методологія дослідження та вимірювання : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр : спец. 054 Соціологія / Артур Арамаісович Саркісян ; наук. керівник А. Д. Осипчук ; Нац. ун-т «Кієво-Могилянська академія», Ф-т соціальних наук і соціальних технологій, Каф. соціології. Київ, 2021. 85 с.

27. Стоянова Т. Ю., Черненко К. С. Особливості перекладу англійського гумору на українську мову. Мовознавчий вісник : зб. наук. пр. 2020. Вип. 31. С. 146–150.

28. Торговець Ю. Лексико-стилістичні засоби вираження комічного у збірці нарисів Джеремі Кларксона. Наукові праці МАУП. Філологія. 2024. Вип. 4(14). С. 86–91.
29. Фрейд З. Дотеп і його відношення до несвідомого / пер. з нім. О. Жупанського. Київ : Абетка, 2015. 288 с.
30. Хортицькі читання : науковий журнал конференції. Запоріжжя, 2025. № 2.
31. Achilov O. R., Abduqodirova M. A. Stylistic Transformations in Translation (Comparative Analysis of a Literary Work and Two Translations). Neo Scientific PR Journal. 2023. Vol. 2, No. 3. P. 112–118.
32. Ali Mohammed S. A. Translating Humorous Expressions into Arabic with Reference to Loss, Gain, and Compensation. International Journal of Applied Linguistics and English Literature. 2019. Vol. 8, no. 6. P. 16–26. DOI: <https://doi.org/10.7575/aiac.ijalel.v.8n.6p.16>.
33. Asimakoulas D. Towards a Model of Describing Humour Translation. Meta: Journal des traducteurs. 2004. Vol. 49, no. 4. P. 822–842. DOI: <https://doi.org/10.7202/009784ar>.
34. Borisov D., Zharenova N., Bucharov V. Stand-Up Comedians' Speech As A Source Of Pronunciation Innovation In Media Communication. Freedom and Responsibility in Pivotal Times / ed. I. Savchenko. European Publisher, 2022. Vol. 125 : European Proceedings of Social and Behavioural Sciences. P. 584–589. DOI: <https://doi.org/10.15405/epsbs.2022.03.70>.
35. Chiaro D. Linguistic Creativity and Humor in Context. The Cambridge Handbook of Language in Context / ed. by Barbara Dancygier, Lieven Vandelanotte, and Arie Verhagen. Cambridge : Cambridge University Press, 2023. P. 353–370. DOI: [10.1017/9781108839136.016](https://doi.org/10.1017/9781108839136.016).
36. Chiaro D. Translating Humor in Dubbing and Subtitling.
37. Ciancitto S. M. Translating Humorous Literature: Translation Strategies in Come vivere in un appartamento by K. R. G. Browne and H. W. Robinson. Iperstoria. 2023. Issue 21. P. 314–334.

38. Díaz Pérez F. J. The Translation of Humour Based on Culture-Bound Terms in Modern Family. A Cognitive-Pragmatic Approach. *MonTI*. 2017. № 9. P. 49–75. DOI: <https://doi.org/10.6035/MonTI.2017.9.2>.
39. Dynel M. Beyond a Joke: Types of Conversational Humour. *Language and Linguistics Compass*. 2009. Vol. 3, № 5. P. 1284–1299. DOI: 10.1111/j.1749-818X.2009.00152.x.
40. Eljazouli A., Azmi F. Challenges and Strategies in Translating Humour for Arabic Subtitling. *International Journal of Language and Literary Studies*. 2024. Vol. 6, No. 1. P. 76–89. DOI: 10.36892/ijlls.v6i1.1905.
41. Farahani M., Amini M. The Translatability of Culture-Based Humour in Subtitling. *International Journal of Language and Literature*. 2020. Vol. 8, No. 1. P. 22–33. DOI: 10.15640/ijll.v8n1a3.
42. Flis A., Szarkowska A. Voice-over country? Okay, Boomer. How young viewers are disrupting the AVT landscape in Poland. *Journal of Specialised Translation*. 2022. Вып. 37.
43. Flis G., Sikorski A., Szarkowska A. Does the dubbing effect apply to voice-over? A conceptual replication study on visual attention and immersion. *JoSTrans: The Journal of Specialised Translation*. 2020. Jan. 25. DOI: <https://doi.org/10.26034/cm.jostrans.2020.548>.
44. Goatly A. Lexical priming in humorous discourse. *The European Journal of Humour Research*. 2017. Vol. 5, no. 1. P. 52–68. DOI: <https://doi.org/10.7592/EJHR2017.5.1.goatly>.
45. Kanevska O., Hostra K., Zakharova N., Dudnikov M. Contrastive analysis of a literary text as a method of teaching translation. *Educational Dimension*. 2024. Vol. 13. P. 190–206. DOI: <https://doi.org/10.55056/ed.810>.
46. Keshavarz M. H., Darabi M. Humor translation: A case study on the loss of humor in audiovisual translation. *International Journal of Language and Translation Studies*. 2020. Vol. 8, № 1. P. 25–39.
47. Klitgård I. Wordplay and translation. *The Routledge Handbook of Translation Studies and Linguistics* / ed. K. Malmkjær. 1st ed. London : Routledge, 2017. 16 p.

48. Kozka I. K. Translation Strategies and Procedures for Humour Categories. Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку : матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Переяслав-Хмельницький, 15 берез. 2018 р.). Переяслав-Хмельницький : Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди, 2018. С. 79–81.
49. Lazreg N. Monomodal and Multimodal Humour as a Challenge in Audiovisual Translation: On the Example of the Polish Translation of the French Film "Le Petit Nicolas". *Anglica Wratislaviensia*. 2022. No. 60. P. 117–130.
50. Martín Costalago A. Subtitling in comedy films and how to translate them. Analysis of the subtitling in *The Big Lebowski* : bachelor thesis / supervisor B. Méndez Cendón. Valladolid : Universidad de Valladolid, Facultad de Filosofía y Letras, 2024.
51. Nesba A. Incorporating humour-based activities in EFL textbooks: effectiveness and pedagogical values. *The European Journal of Humour Research*. 2025. Vol. 13, № 2. P. 270–277. DOI: <https://dx.doi.org/10.7592/EJHR.2025.13.2.892>.
52. Noor N., Rashid A., Latif T. Exploring desirability and feasibility of learner autonomy: a cognitive and sociocultural study of humor. *Linguistic Forum*. 2024. Vol. 6, № 1. P. 27–37.
53. Pilyarchuk K. Humor and allusions on screen: looking into translation strategies of *The Simpsons*. *The European Journal of Humour Research*. 2023. Vol. 11, no. 2.
54. Savina Yu. Use of Transformations for Achieving Adequacy When Reproducing Irony in Translation. *Actual Problems of Philology and Translation Studies*. 2021. No. 3. P. 110–115.
55. Schroter T. Shun the Pun, Rescue the Rhyme? The Dubbing and Subtitling of Language-Play in Film. *New Voices in Translation Studies*. 2005. Vol. 1, № 1. DOI: <https://doi.org/10.14456/nvts.2005.21>.
56. Senchantichai N., Kadsantier P. An Analysis of Linguistic Humor in the Humorous Scenes of *Pee Mak Phra Kanong*. *Journal of Humanities and Social Sciences*, University of Phayao. 2019. Vol. 7, No. 2. P. 106–124.

57. Slubowska S. Humor Translation - Difficulties and Strategies. Scribd, 2015. Feb. 16.
58. Spiteri Miggiani G. English-language dubbing: challenges and quality standards of an emerging localisation trend. *The Journal of Specialised Translation*. 2021. Issue 36a. P. 2–25.
59. Tanase E. V. Realia in Subtitling – An Intercultural Encounter. *Professional Communication and Translation Studies*. 2018. Vol. 11. P. 98–104.
60. Wieczorek M. Humour as a multifunctional strategy to communicate propositional meanings in sitcom discourse: a relevance-theoretic account. *Brno Studies in English*. 2024. Vol. 50, No. 2. P. 107–126. DOI: 10.5817/BSE2024-2-5.
61. Yahiaoui R. Stereotyping and vilifying the other behind the mask of humour: When a chicken smells of fear. *International Journal of English and Comparative Literary Studies*. 2022. Vol. 3, № 4. P. 35–48.
62. Yue X., Jiang F., Lu S., Hiranandani N. To Be or Not To Be Humorous? Cross Cultural Perspectives on Humor. *Frontiers in Psychology*. 2016. Vol. 7. Article 1495. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01495>.

2. Матеріал дослідження

63. Поліцейська академія. 1984. UAKINO : вебсайт. URL: https://uakino.me/filmy/genre_comedy/1786-polceyska-akademya.html (дата звернення: 11.04.2025).
64. Фільм англійською мовою «Police Academy». Факультет іноземних мов НПУ імені М. П. Драгоманова : вебсайт. URL: <https://fi.npu.edu.ua/vid-sesii-dos-sesii?view=article&id=1737:film-anhliiskoju-movoju-police-academy&catid=141> (дата звернення: 11.04.2025).

3. Довідкова література

65. Ефімов Л. П., Жаботинська М. Р. *Stylistics. English & Discourse Analysis Coursebook*. Київ : Вид-во КНЛУ, 2004.
66. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії (словник-довідник філолога) / уклад. І. І. Коломієць. Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. 202 с.

67. Kuhn A., Westwell G. Comedy. In A Dictionary of Film Studies. Oxford University Press, 2020.

4. Інтернет-джерела

68. Визначення понять "евфемізм" та "дисфемізм". Соціальні та мовні умови виникнення. Стилiстичні можливості евфемізмів та дисфемізмів. Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», [б. р.]. URL: <https://studfile.net/preview/3741302/page:11/>.

69. Кіценко О. О. Стилiстичні особливості мовлення (контраст формального та неформального стилів). Naurok.com.ua. 2025. URL: <https://naurok.com.ua/stilistichni-osoblivosti-movlennya-kontrast-formalnogo-ta-neformalnogo-stiliv-borisa-dzhonsona-466989.html>.

70. Поліцейська академія (фільм). Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Поліцейська_академія_\(фільм\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Поліцейська_академія_(фільм)) (дата звернення: 11.04.2025).

71. Сарказм – це що таке, визначення, суть, приклади. URL: <https://karapuziki.com.ua/sarkazm-tse-shcho-take-vyznachennia-sut-pryklady/> (дата звернення: 30.10.2025).

72. ТОП 20 художніх засобів, що роблять літературу яскравішою. URL: <http://znoclub.com/mova-ta-literatura/551-khudozhni-zasobiliteraturi-tablitsi.html> (дата звернення: 30.10.2025).

73. Топ 40 найкращих голлівудських комедій 80-х років. Kinowar.com : вебсайт. 2023. 6 грудня. URL: <https://kinowar.com/40-najkrashhyh-gollivudskyh-komedij-80-h-rokiv/> (дата звернення: 11.04.2025).

74. Чорний гумор. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B3%D1%83%D0%BC%D0%BE%D1%80 (дата звернення: 30.10.2025).

75. Comedies – Film Genres. Research Guides at Dartmouth College : вебсайт. URL: <https://researchguides.dartmouth.edu/filmgenres/comedies> (дата звернення: 11.04.2025).

76. Dubbing vs Subtitles: The Advantages and Disadvantages. Amberscript : офіційний вебсайт. URL: <https://www.amberscript.com/en/blog/dubbing-vs-subtitles-the-advantages-and-disadvantages/> (дата звернення: 16.10.2025).

77. Irwin C. 'More Flatulence, More T&A': The Birth of 'Police Academy'. Ultimate Classic Rock : вебсайт. 2019. 23 березня. URL: <https://ultimateclassicrock.com/police-academy-history/> (дата звернення: 11.04.2025).

78. Multimodality, Translation and Audiovisual. Universul Juridic. 2024. URL: <https://www.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2024/12/85-102.pdf> (дата звернення: 16.10.2025).

79. Myers L. Subtitles vs. Dubbing: Which Performs Better Today. Lipdub.ai. 2025. Oct. 15. URL: <https://www.lipdub.ai/blogs/subtitles-vs-dubbing> (дата звернення: 30.10.2025).

80. Ukrainian Voice Over Services. Graffiti Studio. URL: <https://graffitistudio.bg/services/voiceover/ukrainian-voice-over/> (дата звернення: 16.10.2025).

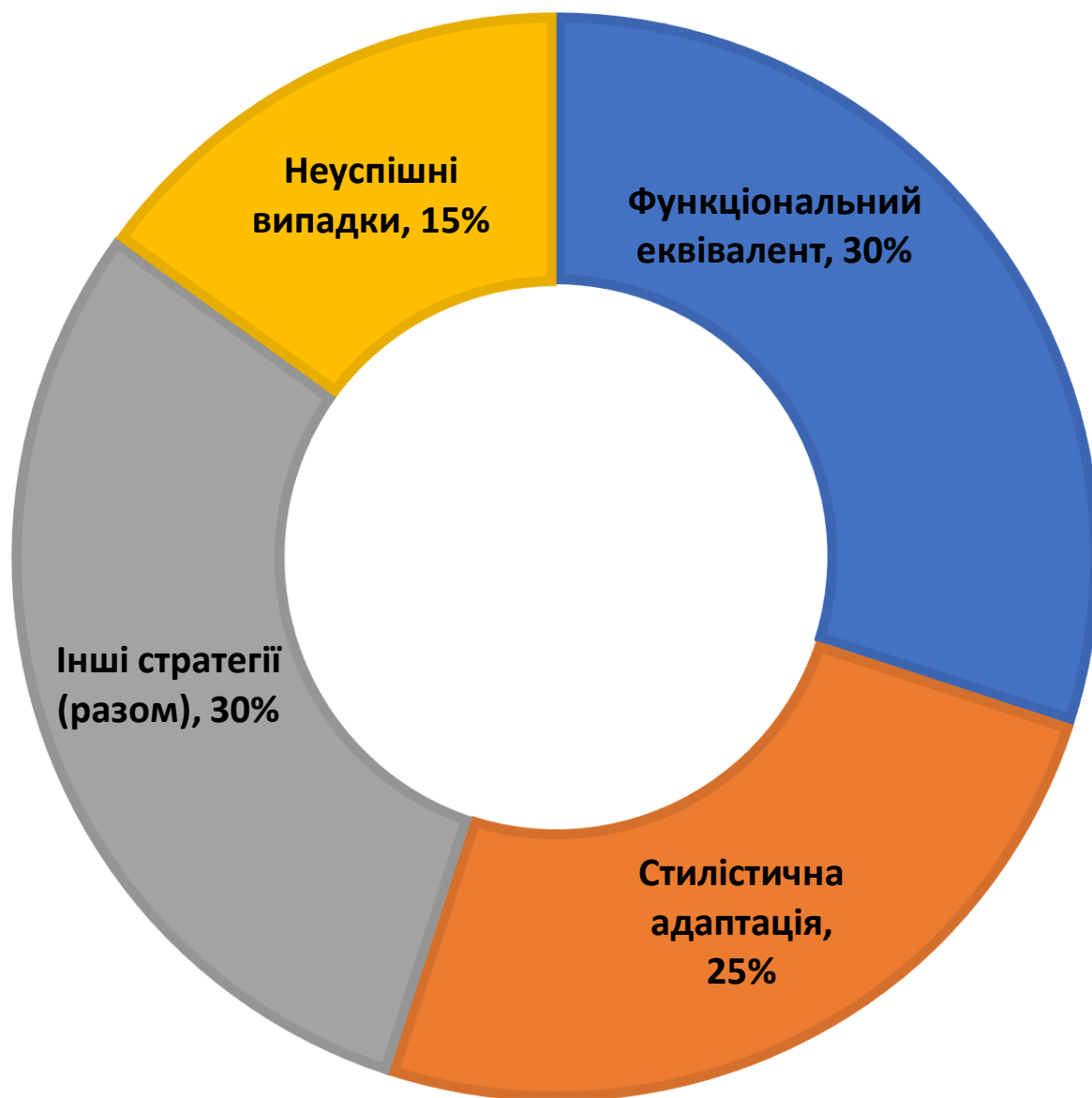
81. Катренко Н. С. Гумористичний ефект у кіноперекладі: мовні рішення на матеріалі фільму «Поліцейська академія». IX Всеукраїнська студентська наукова конференція «Розвиток сучасної науки: актуальні питання теорії та практики». С. 545. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/issue/view/ukr-21.11.2025/158>

82. Катренко Н. С. Гумористичний ефект у кіноперекладі: мовні Рішення на матеріалі фільму «Поліцейська академія». XI Міжнародна науково-практична конференція “Global trends in science and education”. С. 904. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2025/11/GLOBAL-TRENDS-IN-SCIENCE-AND-EDUCATION-17-19.11.25.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

Ефективність перекладацьких стратегій у збереженні гумористичного ефекту
(на матеріалі фільму «Поліцейська академія»)

Додаток Б

Таблиця даних до Діаграми Ефективність перекладацьких стратегій у збереженні гумористичного ефекту (на матеріалі фільму «Поліцейська академія»)

Перекладацька стратегія	Кількість реплік	Відсоток від загальної кількості (%)
Функціональний еквівалент	12	30%
Стилістична адаптація	10	25%
Інші стратегії (разом)	12	30%
Неуспішні випадки	6	15%
Всього проаналізовано	40	100%

Порівняльний аналіз реплік оригіналу та перекладу для створення діаграми здійснювався на основі вибірки, яка включала 40 реплік із фільму «Поліцейська академія». Для кожної репліки було визначено, чи зберігається гумористичний ефект після перекладу. Якщо гумористичний ефект зберігався, репліку позначали як «успішно перекладену», якщо ні – як «неуспішну».

Кількісний підрахунок показав, що гумористичний ефект було збережено у 34 випадках із 40, що становить 85%. Для визначення ефективності окремих перекладацьких стратегій було підраховано кількість реплік, де кожна конкретна стратегія використовувалась:

функціональний еквівалент застосовано у 12 репліках (30% від загальної вибірки);

стилістичну адаптацію застосовано у 10 репліках (25% від загальної вибірки).

Результат: Порівняльний аналіз реплік оригіналу та перекладу дозволив оцінити якість перекладацьких рішень. У 85% випадків гумористичний ефект зберігається завдяки вдало підібраним лексичним чи стилістичним еквівалентам. Найефективнішими виявилися стратегії функціонального еквіваленту (30%) та стилістичної адаптації (25%), які дозволили зберегти не лише зміст, але й комічну інтонацію реплік.

Методи аналізу гумористичних елементів у кіноперекладі

№	Метод	Сутність методу	Мета застосування
1	Порівняльно-зіставний аналіз	Вивчення відповідності між оригінальним текстом і перекладом, виявлення трансформацій (вилучення, заміна, компенсація тощо).	Визначити точність і ефективність передачі гумористичного ефекту.
2	Лінгвостилістичний аналіз	Аналіз фонетичних, лексичних, граматичних і стилістичних засобів створення комізму.	Класифікація типів гумору (іронія, сарказм, пародія тощо) та їх переклад.
3	Компонентний аналіз	Розкладання мовних одиниць на семантичні компоненти для визначення джерела гумору.	Виявити механізм каламбурів і підібрати адекватні перекладацькі відповідники.
4	Контекстуальний аналіз	Дослідження ситуацій, персонажів, культурних і соціальних умов виникнення гумору.	Визначити залежність гумору від контексту та можливість його адекватного відтворення.
5	Дискурсивний аналіз	Розгляд гумору як елемента комунікативної стратегії персонажів.	Виявити інтенції мовців та функції жартів у діалозі.
6	Кількісний аналіз	Статистичне порівняння частоти перекладацьких стратегій.	Виявити закономірності у виборі стратегій і перевірити їх ефективність.
7	Аудіовізуальний аналіз	Вивчення взаємодії вербальних, візуальних,	Оцінити роль невербальних

		звукових і кінетичних компонентів комічного ефекту.	елементів у створенні гумору.
8	Метод опитування / інтерв'ювання	Збір емпіричних даних про сприйняття гумору глядачами.	Перевірити, чи збігається теоретичний аналіз із реальним сприйняттям аудиторії.
9	Аналіз стилістичних трансформацій	Дослідження зміни експресивного забарвлення і прагматичного ефекту перекладу.	Виявити, як адаптація гумору впливає на характер і комічність висловлювань.

Емпіричне дослідження сприйняття перекладацьких рішень українською аудиторією

Блок аналізу	Ключові дані
Вибірка респондентів	31 учасник: • Група 1 (18–25 років) – 15 осіб;• Група 2 (35–50 років) – 10 осіб;• Група 3 (50+ років) – 6 осіб.
Матеріал для оцінювання	8 гумористичних сцен з фільму «Полицейська академія» у двох варіантах перекладу: • Варіант А – буквальний/мінімально адаптований;• Варіант Б – культурно адаптований або стилістично модифікований.
Критерії оцінювання (5-бальна шкала)	1) Зрозумілість жарту;2) Комічний ефект;3) Природність перекладу;4) Загальне задоволення.
Загальні результати по сценах	У 7 із 8 сцен респонденти стабільно віддавали перевагу варіанту Б (адаптованому). Буквальні переклади отримували нижчі бали через неприродність або незрозумілі культурні реалії.
Приклади найчастіших причин вибору адаптованих варіантів	• Локальні алюзії (Притула замість Carson) підвищують зрозумілість та гумор;• Сленг («покидьку») звучить природно та комічно;• Ідіоми («не всі вдома») передають значення без калькування;• Узагальнення реалій («серіал про копів») ефективніше за невідомі американські назви.
Середні оцінки перекладацьких стратегій	• Функціональний еквівалент – 4.6/5 (92% схвалення);• Культурна локалізація – 4.2/5 (84%);• Стилiстична адаптація – 4.5/5 (90%);• Узагальнення реалій – 4.1/5 (82%);• Буквальний переклад – 2.7/5 (38%).

Вікові відмінності у вподобаннях	<ul style="list-style-type: none"> • Група 1: найвища підтримка локалізації (4.4/5); • Група 2: перевага функціонального еквівалента (4.7/5); • Група 3: нейтральніша позиція, головний критерій — зрозумілість (4.3/5 усіх адаптацій).
Ключові фактори якісного перекладу (за важливістю)	<p>1) Зрозумілість – 97%; 2) Природність мовлення – 89%; 3) Комічний ефект – 87%; 4) Відповідність характеру персонажа – 76%; 5) Збереження оригінальної культури – 34%.</p>
Типові позитивні відгуки	<p>«Природна українська звучить краще за кальку», «важливо, щоб було смішно», «локалізація працює, якщо не перебільшувати».</p>
Типові критичні коментарі	<p>«Локалізація може застаріти», «деякі жарти неперекладні», «буквальні ідіоми — найгірше рішення».</p>
Підтвердження гіпотез	<ul style="list-style-type: none"> • 85% респондентів віддають перевагу адаптованому перекладу; • 78% схвалюють заміну американських реалій на українські; • 91% підтримують функціональний переклад сленгу; • Лише 15% хочуть буквальний переклад з примітками.

Діаграма.

Ефективність перекладацьких стратегій за рівнем схвалення української аудиторії

**Узагальнені результати емпіричного дослідження сприйняття
перекладацьких рішень українською аудиторією**

№	Тип гумористичної сцени	Перекладацька стратегія	Варіант, що отримав вищу оцінку	Середня оцінка (усі групи)	Основні коментарі респондентів
1	Культурна алюзія (телеведучий)	Культурна локалізація	Варіант Б («наш Сергій Притула»)	4.1–4.3	Заміна на українську реалію підвищує зрозумілість і комічність
2	Сленг, жаргон	Функціональний еквівалент	Варіант Б («Стояти, покидьку!»)	4.2–4.6	Природне, розмовне звучання; буквальний варіант сприймався штучно
3	Каламбур, ідіома	Фразеологічна адаптація	Варіант Б («У нього не всі вдома»)	4.6–4.8	Ідіоматичність і природність забезпечують комічний ефект
4	Іронія, стилістичний контраст	Стилістична адаптація	Варіант Б («Це не цирк!»)	4.3–4.5	Контраст і метафора зробили репліку виразнішою
5	Гіпербола, пафос	Мінімальна стилістична корекція	Обидва варіанти приблизно рівноцінні	4.0–4.4	Обидва варіанти природні; «навчасмо» звучить м'якше
6	Культурна реалія (серіал СНiPs)	Узагальнення реалії	Варіант Б («серіал про копів на байках»)	4.0–4.3	Узагальнення зрозуміліше, ніж незнайома назва
7	Багат шаровий гумор	Функціональний еквівалент + розмовність	Варіант Б («...ну, якось»)	4.3–4.6	Український розмовний відтінок сприймається природно
8	Розмовний стиль	Стилістична адаптація	Варіант Б («Ти мене за дурня не маєш, а?»)	4.5–4.8	Найвища оцінка природності; близькість до живої мови

Середні оцінки перекладацьких стратегій

Перекладацька стратегія	Середня оцінка (усі групи)	Відсоток схвалення
Функціональний еквівалент	4.6 / 5	92%
Стилістична адаптація	4.5 / 5	90%
Культурна локалізація	4.2 / 5	84%
Узагальнення реалій	4.1 / 5	82%
Буквальний переклад	2.7 / 5	38%

Вікові відмінності у сприйнятті адаптованих перекладів

Вікова група	Кількість учасників	Найбільш схвалювана стратегія	Середня оцінка	Характеристика сприйняття
18–25 років (молодша)	15	Культурна локалізація	4.4 / 5	Висока чутливість до актуальності та сучасних реалій
35–50 років (середня)	10	Функціональний еквівалент	4.7 / 5	Відзначали природність і точність відтворення характерів
50+ років (старша)	6	Збалансована адаптація без надмірної модернізації	4.3 / 5	Цінують зрозумілість і помірність у локалізації